

De nationale strategie voor de integratie van Roma

POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid

Kruidtuinlaan 50 bus 165
B-1000 Brussel
+32 2 508 85 85
vraag@mi-is.be
www.mi-is.be

Volg ons op

Inhoudstafel

Inleiding	4
A. Definitie	4
1. Roma.....	4
2. Antigypsyisme	5
B. Algemeen kader	6
1. Europees niveau	6
2. Nationaal niveau.....	7
C. De Roma in België.....	8
1. Aantallen	8
Dataverzameling stimuleren	9
2. Situatie op vlak van prioritaire gebieden	9
D. Proces en werkwijze	12
1. Institutioneel kader België	12
2. Proces voor de opmaak nationale strategie voor de Integratie van de Roma.....	13
3. Duurtijd, monitoring en evaluatie	14
4. Meetbare indicatoren	15
E. Goede praktijken	15
Overzicht van goede praktijken op één webpagina	15
Steunpunt Roma & Woonwagengewoners.....	15
Team van Roma- stewards	16
ESF-project Roma@work.....	16
Activiteiten van het Centre de Médiation des Gens du Voyage et des Roms.....	17
F. Het actieplan	18
Horizontale doelstellingen	18
1. Bestrijden en voorkomen van antigypsyisme en discriminatie.....	18
FEDERAAL.....	19
Actie 1 : Er wordt ingezet op sensibilisering van Roma en woonwagengewoners met betrekking tot kennis van het bestaan van het gelijkheidsorgaan.....	19
❖ Actie 2 : Ontwikkelen van positieve verhalen: Rondreizende tentoonstelling: Reflecties. Roma in België	19
WALLONIË	20
❖ Actie 3: De integratie van de Roma verbeteren via projectoproepen	20
❖ Actie 4: Bewustmaking en informatieverstrekking over Roma.....	20
BRUSSEL.....	21
❖ Actie 5: Bestrijding van racisme jegens Roma.....	21

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP	22
2. Inclusie stimuleren	22
VLAANDEREN	23
❖ Actie 6: Buurtstewards	23
WALLONIË	23
❖ Actie 7: De integratie van de Roma verbeteren	23
FEDERATIE WALLONIË-BRUSSEL	24
❖ Actie 8 : Oproep tot het indienen van projecten "Bestrijding van schooluitval"	24
BRUSSEL	24
❖ Actie 9: Een gerichte strategie uittekenen voor de Roma-bevolking in Brussel	24
3. Bevordering van participatie door empowerment en vertrouwen	25
FEDERAAL	25
❖ Actie 10 : Stimuleren actieve deelname Roma een Roma platform	25
❖ Actie 11 : Weerspiegelen van diversiteit	25
WALLONIË	25
❖ Actie 12 : Een instelling ondersteunen die gespecialiseerd is in bemiddeling van woonwagenbewoners	25
BRUSSEL	26
❖ Actie 13 : Bijdrage Vlaamse Gemeenschapscommissie in de dienst Roma en Woonwagenbewoners (DRW) van de vzw Regionaal Integratiecentrum Foyer Brussel.	26
❖ Actie 14: De verenigingen die werken met Roma en reizigers ondersteunen	26
De dienst Sociale cohesie (Franse Gemeenschapscommissie) steunt verenigingen die ijveren voor de integratie van Roma of rondreizende groepen. De activiteiten die deze verenigingen aanbieden (lessen Frans, sociaal-culturele activiteiten enz.) beogen de emancipatie van hun leden, in een veilige omgeving en in verbondenheid met anderen, en bevorderen het samenleven en burgerschap.	26
❖ Actie 15: Bijdrage van de GGC aan de vzw 'Le Foyer'	27
DUITSTALIGE GEMEENSCHAP	27
Sectorale doelstellingen	28
4. Verbetering van de toegang tot het regulier, inclusief onderwijs	28
WALLONIË	28
❖ Actie 16 : Bevordering van geletterdheid en scholing voor woonwagenbewoners en Roma	28
BRUSSEL	28
FEDERATIE WALLONIË-BRUSSEL	29
❖ Actie 17: Steun verlenen voor culturele bemiddeling en de relaties tussen school en gezin, in overleg met de gezinnen van Roma-leerlingen	29
DUITSTALIGE GEMEENSCHAP	29

5.	Toegang tot duurzame werkgelegenheid verbeteren.....	30
	VLAANDEREN	30
	❖ Actie 18 : Gebruik maken van ESF-oproep 457 Outreach & Activering	30
	WALLONIË	30
	❖ Actie 19 : De socio-economische integratie bevorderen van de woonwagenbewoners.....	30
	BRUSSEL	31
	❖ Actie 20 : Focus op een geïntegreerde aanpak teneinde Roma te begeleiden tot de arbeidsmarkt en inzetten op empowerment en ontwikkelingskansen	31
	❖ Actie 21 : Roma-stewards.....	31
	❖ Actie 22 : ESF-project Roma@work.....	32
	DUITSTALIGE GEMEENSCHAP	33
6.	De gezondheid en de toegang tot gezondheidszorg en sociale dienstverlening verbeteren ...	33
	FEDERAAL	33
	❖ Actie 23 : Community Health Workers.....	33
7.	Toegang tot huisvesting verbeteren	34
	VLAANDEREN	34
	WALLONIË	34
	❖ Actie 24 : Bevordering van de toegang tot essentiële diensten	34
	❖ Actie 25 : Gemeenten ondersteunen bij de opvang van woonwagenbewoners.....	35
	❖ Actie 26 : Bevordering van de oprichting van tijdelijke verblijfplaatsen voor woonwagenbewoners	35
	❖ Actie 27 : Investeer in 'Housing First' en voorzie hierbij in een globale en geïntegreerde begeleiding van de huurder	36
	BRUSSEL	36
	❖ Actie 28 : De laatste hand leggen aan de uitvoeringsbesluiten van de ordonnantie tot wijziging van de Brusselse Huisvestingscode met het oog op de erkenning van de habitat van woonwagenbewoners, conform de nieuwe stedenbouwkundige voorschriften.	36
	❖ Actie 29: De culturele bemiddelaars van de Roma-gemeenschappen informeren over de toegang tot gezondheidszorg.....	37
	❖ Actie 30: Financiering van bemiddelaars en operatoren die werken rond de toegang tot huisvesting.....	37
	❖ Actie 31: Een lijst opstellen van tijdelijke verblijfplaatsen voor woonwagenbewoners.....	37
	❖ Actie 32: Het verkrijgen van een referentieadres gemakkelijker maken.....	37
	DUITSTALIGE GEMEENSCHAP	38
G.	Coördinatie	39
1.	Coördinatie van de nationale strategie voor de integratie van de Roma	39
2.	Belgisch nationaal Roma contactpunt.....	40
3.	Belgisch nationaal Roma Platform	40

Inleiding

In lijn met de Europese Unie¹ willen de Belgische overheden doortastend optreden om de socio-economische integratie van de Romagemeenschappen die op Belgisch grondgebied verblijven te verbeteren, dit in het kader van een nauwe dialoog met de Roma. De integratie van de Roma vergt een gezamenlijke inspanning van de verschillende institutionele niveaus en beleidsdomeinen.

Om aan de noden van de Roma tegemoet te komen en om de ongelijkheden waarmee ze geconfronteerd worden te bestrijden zijn er dus expliciete maatregelen nodig, zonder dat deze exclusief zijn. Deze expliciete maatregelen sluiten geenszins uit dat ook andere kwetsbare en kansarme personen recht hebben op sociale bijstand.

Zoals het Europees kader voor Roma-integratie aangeeft, zijn inspanningen noodzakelijk in alle landen van de Europese Unie. De Belgische overheden willen erop wijzen dat de landen van oorsprong, binnen en buiten de unie, de rechten van de Roma-bevolkingsgroep moeten respecteren, en de Europese en internationale verdragen hieromtrent naleven. Het uitoefenen van diplomatieke druk is in dit opzicht noodzakelijk.

Hier is een belangrijke taak weggelegd voor de Europese Unie en andere internationale organisaties. België pleit dan ook voor het gebruik van Europese financiële en of legislatieve instrumenten om de leefomstandigheden van de Roma in de landen van herkomst te verbeteren. De Belgische overheden zelf nemen ook het engagement op om in hun relaties met de landen van oorsprong dit thema aan te kaarten, en de overheden in deze landen te wijzen op hun verplichtingen ten aanzien van de Roma-bevolkingsgroep.

A. Definitie

1. Roma

De termen 'Roma' en 'woonwagenbewoners' die door de Raad van Europa worden gehanteert, omvatten het brede scala van groepen waarop de werkzaamheden van de Raad van Europa in dit domein betrekking hebben: *enerzijds* a) Roma, Sinti/Manouchen, Kale/Gitanos, Kaalees, Romanichels, Beash/Rudars; b) Balkan-Egyptenaren (Egyptenaren en Ashkali); c) Oosterse takken (Doms, Loms en Abdal); *anderzijds* groepen zoals Travellers, Jenische en personen die met de administratieve term "woonwagenbewoners" worden aangeduid, alsook diegenen die zichzelf als zigeuners identificeren. Dit document is bedoeld als een verklarende nota en beoogt geenszins een definitie te geven van Roma en/of woonwagenbewoners.²

Het gebruik van de term Roma wil in geen geval afbreuk doen aan de grote diversiteit binnen de verschillende Roma-groepen en verwante gemeenschappen, en heeft evenmin tot doel stereotypes te promoten.

¹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-eu/roma-equality-inclusion-and-participation-eu/eu-roma-national-strategic-frameworks-commission-evaluations-and-annual-reports_fr#eu-framework-for-national-roma-integration-strategies-up-to-2020

² <https://www.coe.int/fr/web/roma-and-travellers/about-us>

In België kan men meerdere groepen „Roma“ onderscheiden, die men indeelt op basis van de verschillende migratiegolven. De afstammelingen van de oudste Romamigratiegolven zijn grotendeels woonwagenbewoners. In het werkveld wordt daarom onderscheid gemaakt tussen woonwagenbewoners (Manouchen, Roms en Sinti) en meer recent aangekomen, meestal sedentaire (Oost-Europese) Roma.

Woonwagenbewoners

1. **Manouchen** : De Sinti in België noemen zich (net zoals in Frankrijk, Zwitserland en bepaalde regio's in Duitsland) Manouchen. Ze stammen vermoedelijk af van de eerste Roma die aan het begin van de 15de eeuw naar België afzakten. Ze worden ook wel aangeduid als “de eerste migratie”. Manouchen leven vooral in woonwagens. Hun eerste taal is het Sinti-Romanes, hun tweede taal is de taal van de regio waar ze leven. Ongeveer 1.500 van hen hebben zich in België gevestigd.
2. **Roms** : Ze stammen af van Roma van de tweede migratiegolf, die op gang kwam na de opheffing van de slavernij in Moldavië en Walachije in 1856. Hun eerste taal is het Vlax Romanes, hun tweede taal het Frans. De Roms, zoals ze zichzelf noemen, zijn semi-nomadisch: in de zomer trekken ze rond, in de winter verblijven ze op privé- of openbare woonwagenterreinen. Hun bevolking bedraagt ongeveer 750 mensen in België.
3. **Voyageurs**: Autochtone Belgen, afstammelingen van de vroegere rondreizende ambachtslieden. Ze zijn etnisch niet verwant met de Roma, maar delen wel bepaalde culturele kenmerken die verbonden zijn met het nomadenleven (woonvorm, mobiliteit, beroepen). Tegenwoordig leven ze in woonwagens of huizen. Hun eerste taal is het Nederlands (in het Vlaamse Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest) of het Frans (in het Waals Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest), maar ze gebruiken nog steeds heel wat leenwoorden uit hun eigen taal, het Bargoens. Hun aantal wordt geschat op 7.000 in het hele land. Voyageurs, Manouchen en Roms hebben meestal (maar niet altijd) de Belgische nationaliteit.

Roma

Na WOII kwamen Oost-Europese Roma in België terecht (o.a. Joegoslavische Roma in het kader van arbeidsmigratie), maar de derde grote migratiegolf kwam op gang na de val van het IJzeren Gordijn. Hun aantal wordt geschat op 30.000. De meeste van deze Roma hebben hun oorspronkelijke nationaliteit behouden. Velen bevinden zich in een preciaire verblijfssituatie. Toch beschikken steeds meer Roma over een Belgische verblijfsvergunning. Het grootste deel van deze Roma woont sedentair in huizen of appartementen.

2. Antigypsyisme

Antigypsyisme is het specifieke racisme tegenover Roma, Sinti, woonwagenbewoners en anderen die in de publieke verbeelding als 'Gypsy' worden gestigmatiseerd. De Raad van Europa gebruikt de term antigypsyisme³ om anti-Roma-attitudes of het verspreiden van negatieve stereotypen aan te duiden,

³ Voor een gedetailleerde definitie van Roma, zie punt 1. Roma in hoofdstuk A. Definities.

maar de term verwijst ook naar meer impliciete of verborgen discriminerende praktijken. Het gaat om wat er wordt gezegd, wat er wordt gedaan en wat er niet wordt gedaan.

Om de integratie van Roma te bewerkstelligen is het belangrijk antigypsyisme en discriminatie aan te pakken. Om dit te bewerkstelligen kunnen beide prioriteiten niet als thematische doelstellingen zoals huisvesting, onderwijs, gezondheid en werk beschouwd worden. De preventie van antigypsyisme en de bestrijding van discriminatie zijn daarentegen een integraal onderdeel van deze strategie en vormen een transversale prioriteit binnen alle thematische doelstellingen.

Concrete en specifieke doelstellingen zijn dan ook noodzakelijk.

B. Algemeen kader

1. Europees niveau

Gezien de marginale positie van Roma in Europa heeft de Europese Commissie een specifiek Romabeleid geformuleerd en voorziet ze een aantal instrumenten ter ondersteuning van de integratie van Roma.

Een belangrijke raadsaanbeveling binnen dit Europees kader m.b.t. het Roma-beleid betreft de Mededeling van de Commissie van 5 april 2011 over *'Een EU-kader voor de nationale strategieën voor integratie van de Roma tot 2020'*. De nationale strategieën van de lidstaten moesten uitgaan van een gerichte aanpak, die actief bijdraagt tot de maatschappelijke integratie van de Roma in de samenleving als geheel en tot het uitbannen van segregatie. Doel is het bevorderen van de sociale en economische integratie van de Roma door te streven naar een geïntegreerde aanpak op de gebieden onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting en gezondheidszorg.

De Commissie verzocht de lidstaten om deze nationale strategieën te ontwerpen en uit te voeren en een nationaal contactpunt aan te wijzen met de bevoegdheid om deze nationale strategie te coördineren en uit te voeren.

De Raadsaanbeveling over 'gelijkheid, inclusie en participatie van Roma' vervangt de aanbeveling van 9 december 2013. Deze aanbeveling werd aangenomen op de EPSCO bijeenkomst van 12 maart 2021. Om een snellere vooruitgang te bewerkstelligen heeft de Europese Commissie in deze aanbeveling richting aan het nationale Romabeleid gegeven. Hierbij worden bovenop de vier sectorale doelstelling (namelijk: onderwijs, huisvesting, tewerkstelling en gezondheidszorg) ook effectieve gelijkheid, socio-economische inclusie en betekenisvolle participatie van Roma gepromoot. De nadruk ligt in de raadsaanbeveling ook meer op monitoring.

Dit nieuwe strategisch raamwerk sluit aan bij werkzaamheden van de Commissie op andere gebieden, zoals het EU-actieplan tegen racisme 2020-2025⁴, de strategie voor de rechten van slachtoffers⁵ en de strategie voor gendergelijkheid in de EU⁶.

⁴ COM (2020) 565 final

⁵ COM (2020) 258 final

⁶ COM (2020) 152 final

Deze nationale strategie voor de Integratie van de Roma draagt tevens bij tot het bereiken van de duurzame-ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

2. Nationaal niveau

In 2012 formuleerde België een eerste nationale strategie voor de Integratie van de Roma tot 2020 met als doelstelling om de socio-economische integratie van Romagemeenschappen die op Belgisch grondgebied verblijven te verbeteren en discriminatie tegen te gaan, op gebied van gezondheid, huisvesting, tewerkstelling en onderwijs. Tevens werd er op aansporing van de Europese Commissie ook een Roma Nationaal Contactpunt aangeduid. Deze heeft de bevoegdheid om de ontwikkeling en uitvoering van de nationale strategie te coördineren.

Eind 2015 diende het Belgisch nationaal Roma contactpunt bij de Europese Commissie (Directie Justitie) een projectvoorstel in voor de oprichting van een Belgisch nationaal Roma platform. Het nationaal Roma platform werd met de steun van de Europese Commissie in mei 2016 opgestart. Dit platform heeft als doel om een participatief dialoogproces op te starten met alle stakeholders en Roma-gemeenschappen in België. De Europese financiering loopt telkens voor een periode van 12 maanden.

Gezien de eerste nationale strategie afgelopen is in 2020 en ondanks de reeds geleverde inspanningen blijkt de nood voor een gecoördineerde nationale strategie voor de Integratie van de Roma nog hoog. België engageert zich om een tweede nationale strategie voor de integratie van de Roma op te stellen. Deze is het resultaat van dialoog tussen de gefedereerde entiteiten, de federale overheid en de vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en Roma. Ze houdt een actieplan in dat steunt op een gedeelde visie en gezamenlijk geformuleerde doelstellingen maar waarin elk beleidsniveau maatregelen ontwikkelt in het kader van zijn bevoegdheden.

De strategie zal worden besproken in het IKW en vervolgens worden gevalideerd via een DGE-procedure.⁷

De nationale strategie opteert voor een geïntegreerde aanpak, zowel op horizontaal- (tussen de beleidsdomeinen), als op verticaal vlak (tussen de bevoegdheidsniveaus: van het lokale niveau, dat eveneens een belangrijke integratierol speelt, tot het Europees niveau en de gewestelijke, gemeenschaps- en nationale beleidsniveaus).

De Belgische nationale strategie zal gestoeld zijn op de verschillende beleidsdomeinen die de sociale en economische integratie van de Roma mogelijk maken, zoals de bestrijding van discriminatie, werkgelegenheid, onderwijs, huisvesting en toegang tot gezondheidszorg. Dit in lijn met de prioriteiten

⁷ Met behulp van de DGE-stilteprocedure kan een tekst worden goedgekeurd die vooraf tussen de partijen werd gecoördineerd en waarover weinig of geen opmerkingen worden verwacht. De termijn is over het algemeen korter en de goedkeuring gebeurt stilzwijgend, wat zoveel betekent als "zwijgen is toestemmen". Indien de bestemmingen niet reageren, wordt de tekst of het voorstel aanvaard. De lijsten die de DGE in de EPSCO-raad gebruikt, bevatten alle kabinetten en besturen die bevoegd zijn voor EPSCO-aangelegenheden (werkgelegenheid-sociale zaken, arbeidsrecht, non-discriminatie en gendergelijkheid en maatschappelijke integratie).

uit het Europees kader voor de integratie van de Roma. Naast deze vier hoofddomeinen zal er bovendien bijzondere aandacht besteed worden aan horizontale doelstellingen zoals de bevordering van participatie van Roma in de samenleving, het bestrijden van discriminatie en voorkomen van antigypsisme en het terugdringen van armoede en uitsluiting. Ook de coördinatie van alle acties zal aan bod komen, net als de nood aan de verzameling van data; twee noodzakelijke elementen om een doeltreffend beleid te kunnen voeren.

België heeft in 2001 de verklaring van Durban⁸ ondertekend en zich geëngageerd om een Nationaal Actieplan tegen Racisme uit te werken. De nationale strategie voor de integratie van de Roma kent linken met het Nationaal Actieplan tegen Racisme. Daaruit komen **verschillende actievoorstellen** voort, die in de NSIR zullen worden opgenomen zodra de onderhandelingen over het NAPAR zijn afgerond.

C. De Roma in België

1. Aantallen

Momenteel is het onmogelijk exact na te gaan hoeveel Roma er precies in België verblijven aangezien de term “Roma” niet naar een nationaliteit, maar naar een etniciteit verwijst. Roma zijn dus niet terug te vinden in het bevolkings-, vreemdelingen- of wachtregister. De registratie gebeurt namelijk op basis van land van herkomst en niet op basis van etnische afkomst.⁴ Bovendien wordt in artikel 6 van de Wet van 8 december 1992⁵ tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens aangegeven dat “*de verwerking van persoonsgegevens waaruit de raciale of etnische afkomst (...) verboden is.*”. Er bestaan dus geen officiële statistieken over de verschillende etniciteiten die zich op het Belgisch grondgebied bevinden.

Verder hebben sommige Roma geen wettige verblijfplaats, een minderheid is niet sedentair. Deze worden dus niet (systematisch) geregistreerd. Niet sedentaire Romagezinnen verhuizen ook makkelijk binnen en buiten gemeente- en landgrenzen. Tot slot zijn niet alle Roma gekend als Roma. Sommigen lopen liever niet te koop met hun Roma-afkomst omdat ze vrezen voor negatieve reacties en vooroordelen. Onderstaand voorbeeld uit de Duitstalige gemeenschap schetst dit.

Jarenlang is het moeilijk geweest om te weten of er Roma zijn in de Duitstalige Gemeenschap, omdat zij zich nooit presenteren met hun Roma-status, maar wel met hun nationaliteit. Dit blijkt uit de feedback van organisaties die verantwoordelijk zijn voor integratie en migratie in de Duitstalige Gemeenschap. Het aantal Roma hier is waarschijnlijk niet erg groot en, zoals hierboven uiteengezet, moeilijk met zekerheid te bepalen. Daarom biedt het Duitstalige Gemeenschap geen specifieke acties voor Roma aan, maar besteedt het bijzondere aandacht aan deze bevolkingsgroep en aan de passende steun die zij nodig hebben.

Ook in Wallonië is het aantal moeilijk te schatten gezien de term Roma geen geografische herkomst, noch een administratief kenmerk omvat. Wat echter de Roma uit Midden- en Oost-Europa betreft,

⁸ Verklaring van Durban (context: [link](#)) (tekst: [link](#))

wordt hun aantal in Wallonië op 10.000-15.000 mensen geschat. In Brussel wordt het aantal Roma geschat op ongeveer 11.000 mensen.⁹

Naar schattingen van de Raad van Europa¹⁰ zouden er ongeveer 30.000 Roma wonen in België. Dit komt overeen met 0,29 % van de totale bevolking. Er wordt ook geschat dat er ongeveer 9.250 woonwagenbewoners wonen in België.

Dataverzameling stimuleren

In Wallonië is het verzamelen van statistische gegevens over rondreizende groepen die tijdelijk in Waalse gemeenten verblijven één van de opdrachten waarvoor het Centre de Médiation des Gens du Voyage et des Roms (bemiddelingscentrum voor Woonwagenbewoners en Roma) in november 2019 door de Waalse regering werd erkend. Het bemiddelingscentrum zal dus statistische gegevens verzamelen over de aanvragen die bij het centrum binnenlopen, de uitgevoerde interventies en over de dynamiek die een invloed heeft op de situatie van de rondreizende groepen in Wallonië, dit conform de regelgeving. Elk jaar zullen die statistieken uitvoerig worden geanalyseerd en worden er leerpunten en perspectieven uit gehaald. Ze worden vervolgens gepubliceerd om de gewestelijke overheid zo goed mogelijk te begeleiden bij het uittekenen en uitvoeren van een steunbeleid voor deze rondreizende groepen. Het centrum zal focussen op *enerzijds* het verzamelen en analyseren van gegevens die nuttig zijn om meer zicht te krijgen op de moeilijkheden die rondreizende groepen en lokale overheden ondervinden en *anderzijds* om een lokaal of gewestelijk beleid uit te stippelen om aan die noden tegemoet te komen. Naast de gebruikelijke kanalen zullen die gegevens en analyses voornamelijk worden verspreid via de lokale en gewestelijke platformen (begeleidingscomités, jury's, toezichtsorganen enz.).

2. Situatie op vlak van prioritaire gebieden

De informatie in dit hoofdstuk is onder meer gebaseerd op het onderzoek van de European Union Agency for Fundamental Rights (hierna FRA), Reidsma, M., Juchtmans, G., Chakkar, S., & De Cuyper, P. (2020). 'Rondtrekkende woonwagenbewoners. Een overzicht van de leefomstandigheden van rondtrekkende woonwagenbewoners en bestaande initiatieven ter ondersteuning. Leuven: HIVA-KU.' FRA voerde in 2019 een enquête uit onder 482 Roma en 123 Woonwagenbewoners in België¹¹.

De Covid-19 pandemie heeft de voorbije periode de pijnpunten van uitsluiting en gemarginaliseerde Romagemeenschappen nog meer blootgelegd. Tijdens deze sanitaire crisis werd het duidelijk dat het Roma gemeenschappen vaak ontbreekt aan informatie over hun rechten en de stappen die zij hierin kunnen ondernemen. Ook hulporganisaties konden niet de steun, hulp en bemiddeling bieden die nodig is, door de maatregelen die genomen werden om de crisis het hoofd te bieden. Sociale

⁹ https://roma.foyer.be/?page_id=933

¹⁰ De Hert P. en Van Caeneghem J. (ULB), The situation of Roma, FRANET National Focal Point, Social Thematic Study, 2012, p.7, beschikbaar op <https://fra.europa.eu/sites/default/files/situation-of-roma-2013-revised-be.pdf>.

¹¹ Wallonië viel slechts gedeeltelijk onder het onderzoek en is dus niet volledige vertegenwoordigd in de resultaten.

afstandsregels en reisverboden maakten het moeilijk om Roma te bereiken (Fundamental Rights Research Centre, 2020).

❖ Onderwijs

Uit het onderzoek dat FRA uitvoerde in 2019, blijkt dat slechts 70 % van de Roma-kinderen van 4 tot 6 jaar in België deelneemt aan voorschools onderwijs. Voor Woonwagenbewoners is er geen informatie beschikbaar. Verder volgt 95 % van de Roma-kinderen tussen 6 en 15 jaar onderwijs. In deze leeftijdsgroep volgen kinderen van woonwagenbewoners daarentegen slechts 39 % onderwijs. Verder blijkt uit deze bevraging dat 55 % van de Woonwagenbewoners ouder dan 45 jaar geen formeel onderwijs gevolgd of afgerond heeft. Voor Roma is dit percentage 26 %.

Problemen met betrekking tot de onderwijsparticipatie van Roma kinderen zijn jammer genoeg nog steeds realiteit. De grondige bevraging toont aan dat de realiteit complex is en dat het vaak een samenspel is van preciaire levensomstandigheden (multiproblematiek op vlak van huisvesting, armoede, verblijfsstatuut, gezondheid), onwetendheid (onwetendheid over onderwijsstructuren) en wantrouwen. Het is van belang om tot een gedeelde betekenisgeving te komen op het vlak van onderwijs. Dit door zowel ouders te wijzen op het maatschappelijk belang van onderwijs alsook door participatie van Roma in het onderwijs zicht te krijgen op hun specifieke behoeften. Dit kan alleen als elke vorm van discriminatie expliciet wordt aangepakt¹². Hierbij dient aandacht te gaan naar zowel directe als indirecte vormen (zoals bijvoorbeeld over representatie in buitengewoon onderwijs) van discriminatie.

❖ Werkgelegenheid

De helft (50 %) van de Roma tussen 20 en 64 jaar heeft betaald werk. Dit aantal ligt opmerkelijk hoger voor mannen (60 %) dan voor vrouwen (slechts 39 %). Voor mannelijke woonwagenbewoners is dit 46 % ten opzichte van 31 % van de vrouwen.¹³

Het aantal jongeren van 16 tot en met 24 jaar dat geen werk heeft en geen opleiding volgt, ligt drie tot vier keer hoger bij Roma (30 %) en woonwagenbewoners (41 %) als het percentage voor jonge Belgen in het algemeen.

Praktijkvoorbeeld uit het Bemiddelingscentrum voor woonwagenbewoners en Roma in Wallonië:

In 2020 zijn een groot aantal stappen gezet in het kader van seizoensarbeid tijdens de covid19-periode. Dit project met uitzendbureaus en werkgevers heeft de zeer grote discriminatie van Roma op de arbeidsmarkt aan het licht gebracht, en als gevolg daarvan een zeker fatalisme en de moeilijkheden om veel Roma te 'motiveren' voor een sociaal-professioneel integratieproject. Dit maakt de strijd tegen antigypsisme des te belangrijker in de uitdaging van de integratie van de Roma.

¹² Inspirerende praktijkvoorbeelden in dit kader zijn het Gentse Brugfigurenproject // het scholenoverleg Roma en Onderwijs (vrijwillig overlegplatform, ontstaan bottom-up). Meer info in de discussienota Hemelsoet E. voor werkgroep onderwijs en Roma NRCP 28102016.

¹³ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-roma-and-travellers-survey-country-sheet-belgium_fr.pdf

❖ Huisvesting

De meeste Roma wonen volgens het onderzoek van FRA in een appartement of huis (80 %). Woonwagenbewoners daarentegen wonen bijna uitsluitend in (sta)caravans. Er is een gebrek aan vaste standplaatsen voor deze groep, wat zorgt voor onzekerheid en gebrekkige toegang aan elementaire voorzieningen zoals water, elektriciteit of zelfs onderwijs. Het aantal woonwagenbewoners dat de afgelopen vijf jaar uit huis is gezet 10 %. Onder Roma is dit aandeel 5 %.

Deze kwestie is door het Europees Comité voor Sociale Rechten aan de orde gesteld¹⁴ en is in het verleden al onderwerp van politieke discussies geweest. Het is belangrijk dat er eindelijk een concreet resultaat wordt bereikt om de situatie te verbeteren en de opvang en ondersteuning over het hele land uit te breiden.

De Covid-19 maatregelen legden ook de moeilijkheden bloot voor rondtrekkende woonwagenbewoners. Zij werden gedwongen om zich te vestigen op één vaste plek tijdens de maatregelen. Verhuizen naar een andere standplaats werd niet beschouwd als een noodzakelijke verplaatsing. Echter bemoeilijkt een gebrek aan voldoende uitgeruste staanplaatsen deze situatie en dreigden ontruiming nog steeds.

Op 23 maart 2020 vaardigde de Waalse minister van Huisvesting een omzendbrief uit met specifieke aanbevelingen met betrekking tot woonwagenbewoners voor de lokale overheden. Verder werd de lokale overheden aangeraden om een woordvoerder uit de gemeenschap aan te duiden en te betrekken bij de maatregelen. De lokale overheden werd tevens aanbevolen om toegang tot water en elektriciteit te voorzien gedurende de periode van lockdown. In geval van verlenging van de lockdown werden deze maatregelen stilzwijgend verlengd. In Vlaanderen werd Roma mee opgenomen in de toepassing van de maatregelen om de toegang tot het huisvestingbeleid ten aanzien van het bereiken van kwetsbare groepen te verbeteren.

❖ Gezondheidszorg

Er is ook een kloof qua gezondheid tussen de Roma en het algemeen gemiddelde van de Belgische bevolking.¹⁵ Hierbij is op te merken dat Roma-vrouwen hun gezondheid nog slechter beoordelen dan mannen. Deze kloof is voornamelijk te wijten aan de preciaire levensomstandigheden van de Roma, gekoppeld aan een beperkte toegang tot gezondheidszorg. Uit het onderzoek dat FRA uitvoerde kwam tevens naar voren dat 72 % Roma en 78 % woonwagenbewoners geen ziektekostenverzekering heeft. Roma en woonwagenbewoners leven gemiddeld zo een 14 jaar korter dan de algemene bevolking in België.

Gedurende de Covid-19 crisis werd informatie online gepubliceerd en beschikbaar gemaakt in meerdere talen. Dit zowel als schriftelijke tekst als audio en de informatie werd verspreid via meerdere kanalen, waaronder ook sociale media. Op deze manier werden Roma en woonwagenbewoners op de hoogte gehouden van de recentste maatregelen en ontwikkelingen.

¹⁴ Beslissing FIDH v. België van 21 maart 2021 (Recl. Nr. 62/2010)

¹⁵ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-roma-and-travellers-survey-country-sheet-belgium_fr.pdf

❖ Armoede en sociale uitsluiting

In België leeft 40 % van de Roma en meer dan de helft van de woonwagenbewoners (55 %) in een huishouden waarbij men het moeilijk heeft om rond te komen. Uit het onderzoek van FRA blijkt tevens dat 25 % van de Roma kinderen en 21 % van de kinderen van woonwagenbewoners in België opgroeit in een situatie van ernstige materiële deprivatie.

Het aanpakken van multigenerationele armoede en uitsluiting is van cruciaal belang voor het verbeteren van de situatie van Roma. Deze vicieuze cirkel zal blijven bestaan zolang de onderliggende problemen zoals discriminatie en ongelijke toegang tot diensten, niet worden aangepakt. De Belgische Kindgarantie besteedt dan ook de nodige aandacht aan kinderen van Roma en woonwagenbewoners.

❖ Discriminatie

Volgens het onderzoek van FRA was één op vijf Roma en woonwagenbewoners het jaar voor het onderzoek geconfronteerd geweest met discriminatie op verschillende terreinen in het leven. Uit het onderzoek blijkt ook dat er slechts een klein deel melding maakt of een klacht indiende van dit incident. Dit kan te wijten zijn aan het feit dat woonwagenbewoners (32 %) en Roma (19 %) slechts weinig op de hoogte zijn van een gelijkheidsorgaan.

Er heerst een negatieve perceptie over Roma. Uit de laatste Eurobarometer van mei 2019¹⁶ blijkt dat 22 % van de ondervraagde Belgen zich niet comfortabel zou voelen met een Roma als directe collega, 38 % geen vertrouwen heeft in een Roma als politieke leider en 41 % een Roma als schoonzoon of -dochter niet ziet zitten.

De socio-economische situatie van Roma en rondreizende groepen wordt onder meer ingegeven door vooroordelen en discriminatie jegens hun persoon, door het gebrek aan ingerichte opvangcentra op het gehele grondgebied en woonruimte, het gebrek aan erkenning en/of wetten die zijn aangepast aan de woonvorm van de woonwagenbewoners, de moeilijkheden op het vlak van maatschappelijke integratie, etc. Door deze context verdwijnt de noodzakelijke verankering voor toegang tot de gezondheidszorg, sociale rechten, huisvesting, tewerkstelling, onderwijs en opleiding, enz.

D. Proces en werkwijze

1. Institutioneel kader België

België is een federale staat, samengesteld uit de gemeenschappen en de gewesten. De bevoegdheden zijn verdeeld over de verschillende beleidsniveaus. In het algemene belang van alle Belgen beheert de federale staat bij voorbeeld financiën, leger, justitie, sociale zekerheid, buitenlandse zaken evenals belangrijke delen van volksgezondheid en van binnenlandse zaken.

Verder zijn er drie Gewesten die beschikken over bevoegdheden in domeinen die met hun regio of gebied in de ruime zin van het woord te maken hebben. Zo zijn het Vlaamse Gewest, het Brussels

¹⁶ <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2251>

Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest bevoegd voor economie, werkgelegenheid, landbouw, waterbeleid, huisvesting, openbare werken, energie, vervoer (met uitzondering van de NMBS), leefmilieu, ruimtelijke ordening en stedenbouw, natuurbehoud, krediet, buitenlandse handel, toezicht over de provincies, de gemeenten en de intercommunales.

De Gemeenschappen ten slotte, zijn bevoegd voor de cultuur (theater, bibliotheken, audiovisuele media, ...), het onderwijs, het gebruik van talen en de persoonsgebonden aangelegenheden die aan de ene kant het gezondheidsbeleid (de curatieve en preventieve geneeskunde) en aan de andere kant de hulp aan personen (de jeugdbescherming, de sociale bijstand, familiehelp, opvang van immigranten, ...) omvatten. De gemeenschapsbevoegdheden worden in Brussel door vier actoren uitgevoerd, namelijk de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de Franse Gemeenschapscommissie, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en Federatie Brussel-Wallonië.

In deze Nationale Strategie ontwikkelt elke bevoegde overheid naar gelang haar bevoegdheid concrete acties. Gezien de meeste bevoegdheden zich situeren bij de Gemeenschappen en Gewesten situeren de meeste acties zich op dit niveau. De Federale overheid neemt een coördinerende rol op in de opmaak en monitoring van deze Nationale Strategie. In de beschrijving van de maatregelen is er rekening gehouden met de territoriale basis.

Niveaus	Instellingen		
Federaal	Federale staat		
Gemeenschappen	Duitstalige Gemeenschap	Franstalige Gemeenschap	Nederlandstalige Gemeenschap
Gewesten	Waals Gewest	Brussel Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest

Beleidsinterventies zijn terug te vinden op de kruising van verschillende beleidsdomeinen zoals tewerkstelling, huisvesting, onderwijs en gezondheid. Afgezien van het Belgische politieke en institutionele kader is het van belang te preciseren dat veel aandacht wordt besteed aan overleg, niet alleen op politiek niveau met, in het bijzonder, interministeriële overlegfora, maar ook, en in ruimere zin, met belanghebbenden in het maatschappelijk middenveld. Specifieke overlegfora over de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting - met inbegrip van de integratie van de Roma - worden georganiseerd via open platforms die op initiatief van de POD Maatschappelijke Integratie verscheidene malen per jaar bijeenkomen.

2. Proces voor de opmaak nationale strategie voor de Integratie van de Roma

De nationale strategie voor de integratie van de Roma is het resultaat van dialoog tussen de gefedereerde entiteiten, de federale overheid en de vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en ze houdt een actieplan in dat steunt op een gedeelde visie en gezamenlijk

geformuleerde doelstellingen, maar waarin elk beleidsniveau maatregelen ontwikkelt in het kader van zijn bevoegdheden. Hiervoor vindt er gecoördineerd overleg plaats binnen en tussen de betrokken overheden.

Er vond tijdens het opmaakproces dialoog plaats met de betrokken stakeholders, zoals met het Roma middenveld, Unia, FOD Justitie, etc (opnoeming niet-limitatief) in het kader van het nationaal Roma Platform. Het nationaal Roma platform werd met de steun van de Europese Commissie in mei 2016 opgestart. Dit platform heeft als doel om een participatief dialoogproces op te starten met alle stakeholders en Roma-gemeenschappen in België.

Er vonden twee Roma platformen in het teken van de nationale strategie plaats; dit op 23 mei 2021 en op 9 juni 2021. Op deze platformen waren onder andere aanwezig: de vertegenwoordigers van het nationaal Roma contactpunt, UNIA (Equality body en National Human Rights Institution), Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, Foyer vzw (Brussel), het Minderhedenforum, Roma dienst CAW Antwerpen, departement Welzijn en Samenleving van Stad Gent, FOD Justitie, le centre de médiation des gens du voyage et des Roms (Wallonië), etc. Er werd zo breed mogelijk uitgenodigd.

Tijdens deze twee online overlegmomenten werd de methodologie toegelicht en overlopen in een plenaire sessie en werden aanbevelingen verzameld op basis van de horizontale en sectorale doelstellingen in kleine werkgroepen.

3. Duurtijd, monitoring en evaluatie

De nationale strategie voor de Integratie van de Roma wordt aangenomen voor de periode 2021-2030. België engageert zich om iedere twee jaar een verslag over te maken aan de Commissie over de vooruitgang die op elk thematisch gebied is geboekt bij de uitvoering van de nationale strategie voor de Integratie van de Roma, en dit vanaf juni 2023.

In België wordt er niet centraal geregistreerd op basis van etniciteit. In artikel 6 van de Wet van 8 december 1992¹⁷ tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens is aangegeven dat “*de verwerking van persoonsgegevens waaruit de raciale of etnische afkomst (...) verboden is.*” Er bestaan dus geen officiële cijfers van het aantal Roma in België en dit brengt ook beperkingen met zich mee wat betreft het monitoren van de leefomstandigheden van Roma.

België zal toezien op de gestelde doelen naargelang de voor gegevensverzameling beschikbare opties. Er zal een procedure voor de evaluatie van de acties worden ingevoerd. De acties van het SNIR zullen met name worden geëvalueerd door de partners een template toe te zenden dat, binnen de wettelijke grenzen, het creëren van de nodige gegevens voor de follow-up van het plan zal aanmoedigen.

¹⁷ http://www.privacycommission.be/nl/static/pdf/wetgeving/wet_privacy_08_12_1992.pdf

4. Meetbare indicatoren

De Europese commissie stelt voor de zeven objectieven kwantitatieve streefcijfers¹⁸ voor 2030 voor. Verder stellen zij een lijst voor met uitgebreide kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren die gebruikt kunnen worden om de vooruitgang te monitoren.

De POD MI zal trachten zoveel mogelijk meetbare indicatoren te koppelen aan de doelstellingen. Gezien de beperking inzake etnische data, kan er gewerkt worden met proxy data¹⁹ aangevuld met kwalitatieve data van onderzoek en consultaties met Roma maatschappelijk middenveldorganisaties, lokale autoriteiten, etc.

E. Goede praktijken

In België wordt reeds heel wat gedaan voor de integratie van de Roma. Vele goede praktijken bestaan in dit verband. Sommigen gaan uit van de overheid, anderen van ngo's of andere organisaties. Ter illustratie hieronder enkele voorbeelden uit Vlaanderen, Wallonië en Brussel.

Vlaanderen:

Overzicht van goede praktijken op één webpagina

Het Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering heeft op een webpagina tips en goede praktijken verzameld die een overzicht geven op de ondersteuning aan Roma in Vlaanderen. Alles is terug te vinden op <https://www.integratie-inburgering.be/nl/roma>

Brussel en Vlaanderen:

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft Foyer vzw met middelen van de Vlaamse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en het Europees Sociaal Fonds (ESF) volgende goede praktijken uitgewerkt:

Steunpunt Roma & Woonwagengewoners

De dienst Roma en Woonwagengewoners van Foyer vzw biedt als Steunpunt Roma & Woonwagengewoners ondersteuning op maat inzake R&W-thematieken met als kapstok het versterken van het emancipatie- en integratieproces via onderwijs, opleiding en tewerkstelling.

Als tweedelijns-steunpunt verleent de dienst informatie en advies over de doelgroep, bieden ze vormingen op maat en doen ze interventies (huisbezoeken, bemiddelingen, ...) bij Roma-families op vraag van diensten, scholen, reguliere instanties, lokale besturen en particulieren. Met een reeks partners is er een structureel samenwerkingsverband.

¹⁸ Lijst van indicatoren beschikbaar op https://ec.europa.eu/info/files/portfolio-indicators_en

¹⁹ Proxy data: *data collection can be conducted in settlements and regional units identified as segregated or with high share of vulnerable persons. The underlying assumption should be that the population in these localities includes a high percentage of Roma. Note that such proxy data could restrict data collection to only data on the most marginalized groups and could leave out those who are not economically deprived but still face consequences of antigypsyism.* (zie Portfolio Indicators EC)

Voor Roma en woonwagenbewoners is de Roma-dienst een eerstelijns-steunpunt waar zij terecht kunnen voor informatie, bemiddeling, familiale omkadering, toeleiding, doorverwijzing, sensibilisering en infosessies over rechten en plichten. Voor een 200-tal woonwagenbewoners fungeert de Roma-dienst als referentieadres.

De Roma-dienst heeft ook een signaalfunctie naar het beleid toe. Daarbij verlenen ze advies en ondersteuning aan lokale en regionale overheden en publieke instanties met betrekking tot actuele thema's (onderwijs, bedelen, dakloze families...).

De Romadienst heeft eindelijk een website ontwikkeld met praktische handvaten om met Roma te werken: <https://roma.foyer.be/>.

Team van Roma- stewards

Centraal in de Roma-dienst staat een team van eerstelijns Roma-stewards van Roemeense, Bulgaarse, Syrische en Roma-origine. De Roma-stewards worden als brugfiguren ingezet om de vertrouwensband tussen de families en scholen (of andere instanties) te versterken en de communicatie en samenwerking te verbeteren, voornamelijk met het oog op een betere scholarisatie (schooloriëntatie, inschrijving en opvolging van scholarisatie, bemiddeling, ouderbetrokkenheid stimuleren, familiale omkadering, ...). De Roma-stewards faciliteren daarnaast ook begeleidingstrajecten richting beroepsopleiding en werk (outreaching, ondersteunen van trajectbegeleiders in de begeleidingstrajecten en vervullen van randvoorwaarden (familiale omkadering)) in het kader van het ESF-project Roma@work (zie verder). Tot slot werken zij buurtgericht (faciliteren van de relatie tussen lokale partners en plaatselijke Roma-gemeenschappen om hen actief bij het plaatselijke aanbod te betrekken en een antwoord te bieden aan samenlevingsproblemen).

De interventies van Roma-stewards gebeuren in het kader van samenwerkingsverbanden met de verschillende partners (bv. onderwijs, gemeentelijke en gerechtelijke diensten, politie, sociale partners, ...), maar ook op vraag van Roma zelf.

ESF-project Roma@work

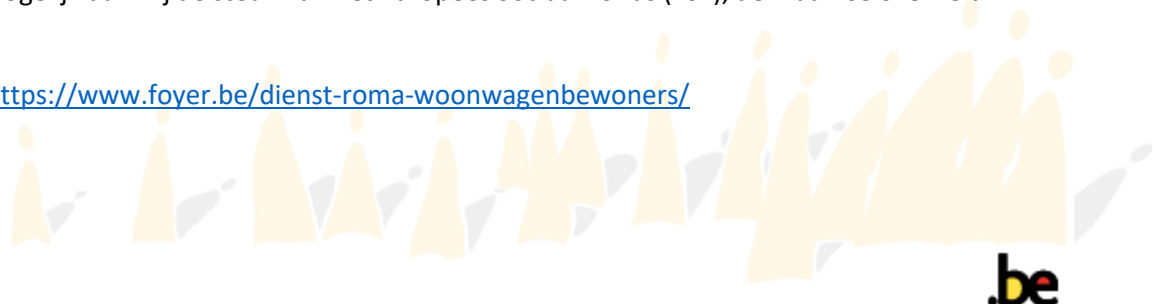
Sinds september 2015 zetten de Vlaamse Gemeenschapscommissie (promotor) en de dienst Roma en Woonwagenbewoners van Foyer vzw (partner) in op de oriëntering en begeleiding van Roma naar beroepsopleiding en werk. Dit gebeurt via het ESF-project Roma@work.

ESF-trajectbegeleiders begeleiden werkzoekende Roma en oriënteren hen naar een kwalificerende opleiding en naar werk. Zij krijgen daarbij ondersteuning van de vier Roma-stewards. De Roma-stewards leiden werkzoekende Roma toe naar het project.

In de begeleidingstrajecten is er veel aandacht voor de randvoorwaarden die de zoektocht naar een kwalificerende opleiding of naar werk voor de Roma mogelijk maken. Bijvoorbeeld: mobiliteit, verblijfsstatuut, kinderopvang, taal, attitude.

Dit ESF-project is mogelijk dankzij de steun van het Europees Sociaal Fonds (ESF), de Vlaamse overheid en VDAB Brussel.

Meer informatie: <https://www.foyer.be/dienst-roma-woonwagenbewoners/>

Wallonië:

Activiteiten van het Centre de Médiation des Gens du Voyage et des Roms

Het bemiddelingscentrum voor Roma en woonwagenbewoners, dat hoofdzakelijk in Wallonië actief is, is in 2001 opgericht en wordt erkend als centraal bemiddelingspunt voor overheidsinstanties, Roma en woonwagenbewoners en de bevolking in het algemeen. Het wordt gesubsidieerd door Wallonië en is goedgekeurd sinds 2019.

Het project is ontwikkeld in het kader van het beleid voor de integratie van mensen van buitenlandse afkomst, met name op het gebied van bemiddeling bij de begeleiding van mensen (sociale permanentie), maar ook op het gebied van bewustmaking en voorlichting met het oog op een beter samenleven en het verbeteren van de Franse taalvaardigheden.

De algemene doelstelling is Roma (vooral nieuwkomers) in staat te stellen de uitdagingen van de integratie in Wallonië aan te gaan. Door de gezinnen te begeleiden en de actoren van het integratieproces te ondersteunen, wordt ernaar gestreefd de "breuk" tussen de Roma en de samenleving van het gastland te overbruggen, zodat zij meer kansen krijgen om actief deel te nemen aan de samenleving en het samenleven te verbeteren.

Het project "tussen breuk en integratie" beoogt dus de objectieve en subjectieve breuken te overbruggen om:

- Toegang tot integratie voor Roma-gezinnen te bevorderen;
- De integratieoperatoren te ondersteunen bij de begeleiding en integratie van de Roma in de diensten en activiteiten van hun integratietraject;
- Het samenleven tussen de Roma en de andere wijkbewoners te bevorderen;
- Het 'mediator'-project wil een impact hebben op de verschillende gebieden van het integratietraject en in het bijzonder op de volgende assen:
 - Integratie door taal
 - Bijstand bij de uitoefening van de rechten en plichten van migrerende Roma: sociaal-administratieve ondersteuning
 - Interculturaliteit: het bevorderen van samenleven en wederzijds begrip.

In dit verband kunnen verscheidene goede praktijken worden belicht:

1) Administratieve en sociaal-professionele bemiddeling

Bij het Centre de médiation pour les Roms et les Gens du Voyage zijn twee Roma-bemiddelaars in dienst genomen (een uit Roemenië, de ander uit voormalig Joegoslavië) om de toegang van de Roma tot diensten te verbeteren en hun integratie te vergemakkelijken. Roma die administratieve problemen hebben, werk of huisvesting zoeken, enz. worden begeleid en geadviseerd door de verschillende overheidsinstanties en verenigingen.

2) Opleiding

Het Bemiddelingscentrum staat al jaren bekend om de kwaliteit, de nauwkeurigheid en ook de doeltreffendheid van de opleiding die het geeft aan organisaties die met de Roma-bevolking werken, waardoor zij de stereotypen kunnen overstijgen en de interne dynamiek van de Roma-bevolking beter kunnen begrijpen.

Organisaties zoals Fedasil, medische centra, OCMW's, regionale integratiecentra, scholen, enz. doen regelmatig een beroep op het Bemiddelingscentrum voor de opleiding van hun teams. De opleidingscursus "Werken met Roma-gezinnen" die door het bemiddelingscentrum wordt gegeven, wordt verschillende keren per jaar georganiseerd.

3) Voorlichting en bewustmaking

De voorlichtings- en bewustmakingsprojecten van het Bemiddelingscentrum zijn erop gericht het probleem van de stigmatisering aan te pakken door middel van duidelijke, precieze en nauwkeurige informatie, maar ook door middel van een genuanceerd beeld van de Roma-bevolking. De interventies in de media en in sociale netwerken zijn erop gericht het stigmatiserende en deterministische beeld van de Roma te overwinnen en te doorbreken.

4) Coaching/supervisie voor een win-win integratie

Het Bemiddelingscentrum voor Roma en woonwagenvolgers staat ter beschikking van diensten/instellingen om hen te begeleiden/adviseren bij de moeilijkheden die zij ondervinden in hun dagelijkse werking met Roma-families rond verschillende integratiegebieden: socioprofessionele inschakeling, onderwijs, huisvesting, gezondheidszorg, kleuterschool, ...

F. Het actieplan

De gemeenschappen en gewesten stellen acties voor en zorgen voor de uitvoering ervan. De federale overheid vervult een meer coördinerende rol voor het plan.

Gezien de geringe aanwezigheid van Roma in de Duitstalige Gemeenschap, zijn er geen gerichte acties voor deze doelgroep. De juridische wet- en regelgeving (decreten, nieuwe bevoegdheden) die relevant zijn voor de integratie van de Roma in de Duitstalige Gemeenschap zullen echter worden opgesomd en bij de desbetreffende doelstellingen in deze strategie worden vermeld.

Horizontale doelstellingen

Het hieronder voorgestelde actieplan is het resultaat van een participatieproces tussen verschillende overheidsniveaus. Sommige acties hebben horizontale doelstellingen omdat ze zich op de kruising van verschillende domeinen bevinden. De nationale strategie werd opgesteld op basis van een geïntegreerde en integrale aanpak en is het resultaat van dialoog tussen de gefedereerde entiteiten, de federale overheid en de vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en Roma.

1. Bestrijden en voorkomen van antigypsyisme en discriminatie

Werk niet-discriminerend en niet-stigmatiserend. Het is belangrijk om het wederzijds begrip en kennis te versterken en stereotypen en vooroordelen te doorbreken.

FEDERAAL

'Reflecties. Roma in België' neemt je mee door de ogen van enkele Roma rolmodellen, studenten en onderzoekers van de AP Hogeschool om clichés over deze landgenoten te doorprikken. Aan de hand van enkele portretten en interviews krijg je een inkijk in de dromen en uitdagingen, in de onzekerheden en talenten van 9 bijzondere mensen die fier zijn om Roma genoemd te worden. Ze maken deel uit van een heel diverse groep want dé Roma gemeenschap of dé Roma bestaat niet.

Houd jezelf en bezoekers een spiegel voor en ontdek een nieuwe wereld om zo ook bij te dragen aan een andere beeldvorming over Roma. Laat je verrassen en inspireren door wat jij en Roma gemeenschappelijk hebben.

Actie 1 : Er wordt ingezet op sensibilisering van Roma en woonwagenbewoners met betrekking tot kennis van het bestaan van het gelijkheidsorgaan

Om antigipsyisme aan te vechten en te bestrijden is het dus van belang zicht te krijgen op het aantal gevallen van discriminatie. Het rapporteren van zulke misdrijven dient aangemoedigd te worden. Momenteel is er nog te weinig data over Roma en woonwagenbewoners beschikbaar in België. Verzameling van gelijkheidsdata is zeer belangrijk om vormen van structurele discriminatie bloot te leggen en inzicht te krijgen in de evolutie.

Er zal nagegaan worden in hoeverre op grond van zelfidentificatie betere statistische gegevens verzameld kunnen worden, zodanig dat een effectiever beleid kan gevoerd worden ter bestrijding van discriminatie.

❖ Actie 2 : Ontwikkelen van positieve verhalen: Rondreizende tentoonstelling: Reflecties. Roma in België

Het is van belang stereotypering en misinformatie omtrent de Roma populatie aan te vechten. Roma zijn een zeer heterogene groep en kennen heel wat onderlinge verschillen. Het is belangrijk deze verschillen te erkennen. Dit kan onder meer door het promoten van rolmodellen en diversiteit. Dit zal zoveel mogelijk worden gestimuleerd over de vier sectoren heen.

Een voorbeeld van een campagne die werd gelanceerd om positieve verhalen te stimuleren is de rondreizende tentoonstelling: Reflecties. Roma in België

Deze tijdelijke tentoonstelling vloeit voort uit een praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek om een meer genuanceerde kijk op Roma te krijgen. De expo werd gerealiseerd dankzij een samenwerking tussen de Europese Commissie, het nationaal Roma Contactpunt, de Programmatorische Federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie en AP Hogeschool Antwerpen.

Concreet werd een link gelegd met de studie 'Roma through a positive lens' van de AP Hogeschool Antwerpen. Dit onderzoek vertrekt van verhalen van Roma en heeft oog voor verschillende contexten waarin zij kleine of grote successen ervaren, ondanks ervaringen van uitsluiting, armoede en discriminatie. Samen met het Roma platform gingen de studenten en docenten van de afdelingen fotografie en grafische beeldvorming aan de slag met de narratieve verhalen van de rolmodellen die centraal staan in de studie.

WALLONIË

❖ Actie 3: De integratie van de Roma verbeteren via projectoproepen

De projectoproep “lokale integratie-initiatieven van buitenlanders”, die om de twee jaar gelanceerd wordt door de Waalse Minister bevoegd voor sociale actie, bevat een as interculturaliteit met als belangrijkste doel de ontwikkeling bevorderen van een interculturele maatschappij door op concrete en duurzame wijze een solidair samenleven tot stand te brengen. De strijd tegen haatzaaiende taal en discriminatie, en het ontcrachten van vooroordelen en stereotypen van racistische aard behoren tot de doelstellingen die bereikt moeten worden. Deze projectoproep, die openstaat voor vzw's en lokale overheden, biedt de lokale besturen dus de mogelijkheid projecten ter bestrijding van rassendiscriminatie uit te voeren.

Wallonië neemt deel aan het opstellen van het nationale actieplan tegen racisme. De ambitie van dit plan is gelijke rechten effectief te maken en mee te werken aan de emancipatie van alle burgers. Dit is in overeenstemming met de in de Verklaring van Durban omschreven aanpak en heeft tevens een intersectionele aanpak tot doel. Overeenkomstig de startnota zullen waar mogelijk inclusieve acties worden ondernomen en zullen waar nodig specifieke acties voor doelgroepen (LGBTQI+, vrouwen, Roma, migranten, kinderen, ...) worden uitgevoerd, met bijzondere aandacht voor de ondersteuning en bescherming van slachtoffers van racisme.

Ten slotte zal het Bemiddelingscentrum, met het oog op de bestrijding van vooroordelen en de versterking van de sociale samenhang, nauwe relaties onderhouden met de woonwagenbewoners en het contact tussen hen, ongeacht hun sociaal-economische situatie, en de sedentaire bevolking contact bevorderen.

Om deze bewustmakingsopdracht te vervullen en “beter samenleven”, betere wederzijdse kennis en beter samenwonen te bevorderen, zal het Centrum een jaarlijks programma van activiteiten en informatie ontwikkelen.

❖ Actie 4: Bewustmaking en informatieverstrekking over Roma

De Duitstalige Gemeenschap wil informatie en educatie verstrekken over Roma, hun leefsituatie en de status van deze bevolkingsgroep, teneinde een algemeen en intersectoraal begrip te bereiken en het stigma dat op nog te vaak op deze bevolkingsgroep rust te verminderen.

Het decreet van 19 maart 2012 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie (Bekämpfung bestimmter Formen von Diskriminierung) is van toepassing binnen de territoriale en materiële bevoegdheden van de Duitstalige Gemeenschap. Dit rechtskader blijft echter onderworpen aan samenwerking met andere nationale actieplannen. Om deze bewustzijns campagne tot een succes te maken, gaan ze de informatieverstrekking over Roma combineren met andere nationale actieplannen, zoals "de strijd tegen racisme" en "integratie en migratie".

De partners hierbij zijn volgende organisaties: Info-Integratie, het Raadgevend Comité voor Integratie en Samenleven in Diversiteit (Beirat für Integration und das Zusammenleben in Vielfalt), de integratiecoördinatoren op lokaal niveau, de ontmoetingsplekken, etc. Ook samenwerkingsmogelijkheden met de andere gefedereerde entiteiten om een sensibiliseringscampagne te voeren wordt onderzocht.

Hierbij is zowel aandacht voor het genderspect, zowel mannen als vrouwen, alsook voor kinderen. De eerste voorbereidingen voor deze campagne gaan van start in 2022.

BRUSSEL

❖ Actie 5: Bestrijding van racisme jegens Roma

Naar aanleiding van de antiracismeconferentie die in 2021-2022 in het Brussels Parlement werd gehouden (<http://www.parlement.brussels/assisen-tegen-racisme/?lang=nl>), werden 207 aanbevelingen gericht aan de Brusselse regering, gebaseerd op uitgebreide hoorzittingen met de academische wereld, verenigingen en activisten. Het antiracismeplan is gericht op de bestrijding van racisme op grond van de volgende beschermde criteria: vermeend ras, huidskleur, nationaliteit, afstamming en nationale of etnische afkomst, ongeacht leeftijd, geslacht, sociale toestand, gezondheid, enz.

Er werden specifieke aanbevelingen voor de Roma gedaan.

De acties zijn erop gericht te analyseren hoe de gedane aanbevelingen kunnen worden uitgevoerd, met name in verband met Roma-kwesties:

- Het probleem van plaatsgebrek oplossen
- Zorgen voor een goede cohabitatie tussen plaatselijke bewoners en woonwagendwoneers
- De mogelijkheid van tijdelijke ingebruikneming van onbebouwd terrein onderzoeken
- Een sociale beheersstructuur opzetten die een kader van duidelijke regels vaststelt en de follow-up daarvan waarborgt
- De capaciteit van de huisvestingsinspectie versterken, meer tests uitvoeren en deze versterken met oproepen of "mystery shopper"-onderzoek
- Ervoor zorgen dat de noodzaak van specifieke opleidingen en vergaderingen, in het bijzonder met Unia, wordt benadrukt.

Het Brusselse actieplan tegen racisme wordt op deze basis ontwikkeld. Verwacht wordt dat de Brusselse regering het plan in de zomer van 2022 in eerste lezing zal behandelen. Ook het maatschappelijk middenveld en adviesorganen zullen worden geraadpleegd. De laatste lezing van het

antiracismeplan van Brussel vindt plaats in het najaar van 2022. Het plan zal naar verwachting tot 2025 acties tegen racisme omvatten.

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP

De gefedereerde entiteiten in België werken momenteel aan het nationaal actieplan tegen racisme. De Duitstalige Gemeenschap kreeg het thema jeugd toegewezen in relatie tot het racismeprobleem. Er bestaan drie nationale actieplannen met betrekking tot discriminatie:

- racismebestrijding;
- nationaal SOGIESC-actieplan;
- nationaal actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld 2020-2024.

Het decreet van 19 maart 2012 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie (Bekämpfung bestimmter Formen von Diskriminierung) is van toepassing binnen de territoriale en materiële bevoegdheden van de Duitstalige Gemeenschap.

Het is bovendien van toepassing op alle personen uit de openbare en de private sector, met inbegrip van de openbare instellingen, in de volgende domeinen:

- de arbeidsverhouding;
- het onderwijs;
- de werkgelegenheid;
- de culturele aangelegenheden;
- de persoonsgebonden aangelegenheden;
- de sociale voordelen;
- de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten die ter beschikking staan van de burgers.

Dit decreet voorziet onder meer in een rechtsgrondslag voor de reikwijdte van het discriminatieverbod, de rechtsbescherming voor slachtoffers en strafbepalingen ten aanzien van anderen.

2. Inclusie stimuleren

Vertrek vanuit een inclusieve benadering met aandacht voor de specifieke noden van elke doelgroep en de mogelijke indirecte discriminatie door een regulier beleid.

In Vlaanderen wordt een integrale aanpak beoogd inzake de thematische doelstellingen. Bestaande projecten zonder specifieke focus op Roma bereiken deze doelgroep.

In de Duitstalige Gemeenschap zijn er nauwelijks Roma aanwezig. Daarom gelden voor hen dezelfde regels als voor andere migranten, personen zonder papieren of nieuwkomers. Aangezien de doelgroep slechts een minderheid vormt, besloot de Duitstalige Gemeenschap af te zien van positieve discriminatie door speciale diensten te verlenen aan de Roma. Deze inclusieve aanpak heeft het doel om de vicieuze cirkel van armoede en uitsluiting te doorbreken binnen de vier sectoren onderwijs, werkgelegenheid, gezondheidszorg en huisvesting.

VLAANDEREN

❖ Actie 6: Buurtstewards

Met het project 'Buurtstewards' wordt tot 2022 in 4 steden Antwerpen, Gent, Sint-Niklaas en Brussel (VGC) ingezet op de maatschappelijke integratie van Romagezinnen. Deze buurtstewards vormen de brug tussen de Romabevolking, de stadsdiensten en sociale voorzieningen. De buurtstewards genieten het vertrouwen van de doelgroep, geven informatie, bemiddelen, duiden de boodschap en leiden toe naar voorzieningen. Aan de voorzieningen geven ze duiding over de Roma-achtergrond en geven ze ondersteuning om de werking meer toegankelijk en geschikt te maken voor Roma. De bemiddelaars nemen echter geen kerntaken over van andere voorzieningen. Hiervoor wordt jaarlijks een budget vrijgemaakt van 800.000 euro.

Vanaf 2022 wordt ingezet via een integrale aanpak, zoals bepaald in het Horizontaal Integratie- en Gelijke Kansenbeleidsplan 2020-2024. Dit is een doelgericht actieplan waarbij als doelstelling de volwaardige/evenredige participatie aan de samenleving voorop staat, namelijk "Het bewerkstelligen van gelijke kansen van sociale groepen die geconfronteerd worden met achterstellingen of uitsluiting".

Wat Roma betreft, geeft het Horizontaal Integratie- en Gelijke Kansenbeleidsplan een stimulans aan lokale besturen om vanaf 2022 in te tekenen op het aanbod met de actie 'Brugfiguren' waardoor de specifieke aanpak en methodiek voor het bereik van Roma die werd opgebouwd met de projecten 'Buurtstewards' kan verankerd worden.

Brugfiguren slaan letterlijk en figuurlijk een brug tussen de thuiscontext van maatschappelijk kwetsbare kinderen én de schoolcontext of andere domeinen zoals welzijn waarvan ze in de gemeente of stad kunnen gebruikmaken. Brugfiguren kunnen ingezet worden voor verschillende doelgroepen, met een specifieke aanpak en methodiek ontwikkeld voor het bereik van Roma.

WALLONIË

❖ Actie 7: De integratie van de Roma verbeteren

Als vreemdelingen of personen van buitenlandse afkomst zullen Roma uit Centraal- en Oost-Europese landen blijven genieten van maatregelen in het kader van het Waalse beleid voor de integratie van vreemdelingen en personen van vreemde origine en kunnen zij gebruik maken van het integratietraject voor nieuwkomers dat in Wallonië in 2014 werd ingevoerd.

Het doel van dit traject is de kwaliteit van de opvang van deze mensen te verbeteren door iedereen dezelfde faciliteiten te garanderen en iedereen in staat te stellen mondelinge en schriftelijke vaardigheden in het Frans en kennis van de Waalse samenleving te verwerven.

Zo vergroten zij hun kansen om deel te nemen aan de werking van onze maatschappij, om beter samen te leven in Wallonië, om werk te vinden, om de schoolopleiding van hun kinderen te kunnen volgen, en om te voldoen aan de vereisten van de Belgische nationaliteitscode.

Dit traject bevat:

- een gepersonaliseerde onthaalmodule met een sociale balans, informatie over rechten en plichten, hulp of begeleiding naar diensten om te helpen met administratieve procedures en een test om het niveau van het Frans te beoordelen;
- een opleiding burgerschap;
- een opleiding Frans, indien nodig;
- sociaal-professionele begeleiding indien nodig.

Het integratietraject is verplicht voor nieuwkomers, maar mag vrijwillig worden gevolgd door iedere vreemdeling of persoon van buitenlandse afkomst.

FEDERATIE WALLONIË-BRUSSEL

❖ Actie 8 : Oproep tot het indienen van projecten "Bestrijding van schooluitval"

De oproepen tot het indienen van projecten stellen de scholen in staat het bewustzijn binnen hun onderwijsgemeenschap te vergroten en/of in te spelen op specifieke sociale en/of lokale kwesties. Deze oproepen tot het indienen van projecten bieden de scholen de mogelijkheid partnerschappen aan te gaan met externe actoren van hun keuze en zelf de inhoud van hun project te bepalen.

De projectoproep "Bestrijding van schooluitval" voor externe actoren beoogt (onder meer) de subsidiëring van activiteiten die gericht zijn op leertechnieken en -methodologieën om tegemoet te komen aan de behoeften van leerlingen die in het voorafgaande schooljaar grote leerproblemen hebben ondervonden. Er worden twee soorten activiteiten overwogen: 1) de voorbereiding en uitvoering van pedagogische activiteiten of 2) de productie/verspreiding van bewustmakingsinstrumenten over een pedagogisch vraagstuk. Binnen dit kader worden specifieke projecten voor minderjarigen van Roma en rondreizende groepen ondersteund. Twee projecten zijn reeds van start gegaan. Hun doel is om de relaties tussen school en gezin te bevorderen om de scholing van de kinderen van Roma en rondreizende groepen in Brussel en Wallonië te verbeteren. Door vertrouwen op te bouwen, slagen deze projecten erin de positieve relaties tussen gezinnen en scholen te versterken.

BRUSSEL

❖ Actie 9: Een gerichte strategie uittekenen voor de Roma-bevolking in Brussel

Samen met UNIA, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie een strategie en een actieplan voorbereiden en opstellen, in regelmatig overleg met partners die op het terrein met de Roma-bevolking werken.

3. Bevordering van participatie door empowerment en vertrouwen

De participatie en empowerment van de Roma-bevolkingsgroep in de samenleving verhogen.

FEDERAAL

❖ Actie 10 : Stimuleren actieve deelname Roma een Roma platform

Eind 2015 diende het Belgisch nationaal Roma contactpunt bij de Europese Commissie (Directie Justitie) een projectvoorstel in voor de oprichting van een Belgisch nationaal Roma platform. Het nationaal Roma platform werd met de steun van de Europese Commissie in mei 2016 opgestart. Dit platform heeft als doel om een participatief dialoogproces op te starten met alle stakeholders en Roma-gemeenschappen in België.

❖ Actie 11 : Weerspiegelen van diversiteit

Het is van cruciaal belang de diversiteit van de Roma gemeenschap te erkennen. De nadruk ligt in dit punt voor het promoten van empowerment van vrouwen, jongeren, Roma met een beperking, LGBTQ+ Roma en oudere Roma; zodanig dat ieder zijn volle rechten kan beoefenen en zijn potentieel kan benutten. Het genderaspect zal in alle sectorale doelstellingen van belang zijn.

WALLONIË

❖ Actie 12 : Een instelling ondersteunen die gespecialiseerd is in bemiddeling van woonwagenbewoners

De Waalse Regering zal erop toezien dat zij een instelling zal blijven ondersteunen die gespecialiseerd is in bemiddeling van woonwagenbewoners. Meer algemeen zal Wallonië het werk van de verenigingen van woonwagenbewoners en Roma blijven ondersteunen, zoals dit reeds verschillende jaren het geval is met het “Centre de Médiation des Gens du voyage et des Roms en Wallonie” en het “Comité National des Gens du voyage”. Het is de bedoeling om te zorgen voor een betere vertegenwoordiging van woonwagenbewoners en Roma op regionaal en lokaal niveau.

Transversale doelstelling: De erkenning van het “Centre de médiation des gens du voyage et des Roms en Wallonie” voorziet immers in de volgende missies:

- de sociale en socioprofessionele projecten van de woonwagenbewoners bevorderen en de burgerparticipatie van de woonwagenbewoners en van hun verenigingen aanmoedigen;

- de woonwagenbewoners steun bieden bij het vervullen van de administratieve formaliteiten, meer bepaald in verband met hun mobiele woning;
- de relaties tussen de lokale overheden, de woonwagenbewoners en de sedentaire bevolking bevorderen en verbeteren;
- de lokale overheden inlichten en zorgen voor een begeleiding bij het beheer van het verblijf van de woonwagenbewoners;
- de bemiddeling waarborgen, meer bepaald door tussen te komen op het terrein, op vraag van de gemeenten of van de woonwagenbewoners, ook in noodgevallen;
- statistische gegevens verzamelen over de groepen, de tussenkomsten van de instelling en de interpretatie ervan;
- de reglementen en “goede praktijken” in Europa analyseren;
- beleidslijnen voor stellen voor de opvang van woonwagenbewoners in het Franse taalgebied;
- de diensten van de Administratie informeren.

BRUSSEL

❖ **Actie 13 : Bijdrage Vlaamse Gemeenschapscommissie in de dienst Roma en Woonwagenbewoners (DRW) van de vzw Regionaal Integratiecentrum Foyer Brussel.**

De Vlaamse Gemeenschapscommissie ondersteunt de dienst Roma en Woonwagenbewoners, die een brugfunctie vervult tussen Roma groepen in het Brusselse en de burgermaatschappij. Dit gebeurt aan de hand van bemiddeling, begeleiding, doorverwijzing en informatie. De dienst coördineert daarbij een team van Roma-bemiddelaars.

De Foyer brengt op regelmatige tijdstippen sleutelfiguren uit de Roma- en Rom- gemeenschappen samen om actualiteiten te toetsen binnen de gemeenschappen, ervaringen uit te wisselen en te luisteren naar evoluties en behoeften. Op basis van deze ontmoetingen worden in de werking informatieve en sensibiliserende acties voorzien om aan deze behoeften tegemoet te komen.

❖ **Actie 14: De verenigingen die werken met Roma en reizigers ondersteunen**

De dienst Sociale cohesie (Franse Gemeenschapscommissie) steunt verenigingen die ijveren voor de integratie van Roma of rondreizende groepen. De activiteiten die deze verenigingen aanbieden (lessen Frans, sociaal-culturele activiteiten enz.) beogen de emancipatie van hun leden, in een veilige omgeving en in verbondenheid met anderen, en bevorderen het samenleven en burgerschap.

❖ Actie 15: Bijdrage van de GGC aan de vzw 'Le Foyer'

De vzw 'Le Foyer' treedt op als bemiddelaar tussen de Roma en de overheidsinstanties, gemeentediensten, scholen en andere sociale partners. Er wordt bemiddeld op de volgende gebieden: ondersteunen van gebruikers bij overheidsinstanties, gemeentediensten, scholen en andere sociale partners; bevorderen van de emancipatie en een betere maatschappelijk integratie van Roma door middel van begeleiding, responsabilisering en oriëntering naar een realistisch levensproject; interculturele bemiddeling. De GGC subsidieert 'Le Foyer'.

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP

Het doel van een beleid voor het onthaal van nieuwkomers in de Duitstalige Gemeenschap, dat een aanvulling vormt op het beleid voor maatschappelijke integratie en de bevordering van culturele diversiteit, is om tegemoet te komen aan de meest dringende noden van nieuwkomers. Het gaat onder meer om hun inschakeling op de arbeidsmarkt, bijzondere administratieve verplichtingen, gebrek aan kennis van de landstalen enerzijds en hun maatschappelijke integratie, het leren van een andere cultuur, de rol van de school voor kinderen en het leggen van sociale contacten anderzijds. De belangrijkste organisaties voor het onthaal van nieuwkomers zijn enerzijds de OCMW's voor hun inschrijving bij de bevolkingsdienst van de gemeente en anderzijds de organisatie Info-Integratie om migranten te helpen en te begeleiden tijdens het twee jaar durende integratietraject.

Sinds de aanstelling van de gemeentelijke integratieambtenaren in Eupen en St. Vith in 2016, heeft de Duitstalige Gemeenschap er dit jaar een derde gemeentelijke integratieambtenaar bij gekregen, in het OCMW van Calamine. De drie integratieambtenaren worden gefinancierd door de Europese Unie (AMIF). De gemeentelijke integratieambtenaren zijn voornamelijk belast met de coördinatie van vrijwilligersinitiatieven voor de integratie van migranten, netwerking en het ondersteunen van de vrijwilligers. Ze zijn bovendien verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de samenwerking tussen de verschillende partners op het terrein en voor de uitvoering van integratiemaatregelen afhankelijk van wat er lokaal nodig is. Het doelpubliek bestaat uit personen, instellingen en organisaties van de Duitstalige Gemeenschap die met erkende vluchtelingen werken.

Alle opvangvoorzieningen in de Duitstalige Gemeenschap zijn toegankelijk voor Roma, asielzoekers en migranten.

De toegang tot maatschappelijke integratie wordt in de Duitstalige Gemeenschap gewaarborgd door drie maatregelen:

- De helpdesk en sociaaljuridische dienst van Info-Integratie: om nieuwkomers op te vangen en advies te geven over administratieve zaken, de leerplicht voor kinderen en beroepsperspectieven, informatie over taalcursussen, het integratietraject en de procedures in verband met hun verblijfsrecht.
- De integratiecoördinatoren van de OCMW's staan in voor het coördineren van de maatschappelijke integratie tussen de instellingen op het terrein en de vrijwilligers op lokaal niveau, voor zowel vreemdelingen, asielzoekers als Roma.

In de laatste fase van het integratietraject helpen de maatschappelijk werkers de deelnemers aan het integratietraject om een culturele of sportclub te vinden om toegang te krijgen tot de vrijetijdsactiviteiten die de Duitstalige Gemeenschap aanbiedt.

Sectorale doelstellingen

4. Verbetering van de toegang tot het regulier, inclusief onderwijs

WALLONIË

❖ **Actie 16 : Bevordering van geletterdheid en scholing voor woonwagenbewoners en Roma**

Het Centre de Médiation des Gens du Voyage et des Roms en Wallonie, een door de Waalse regering erkende organisatie, zal tijdens de reisperiode Franse taalcursussen en rekencursussen voor kinderen van woonwagenbewoners blijven organiseren. Dit project vermijdt de totale uitval van kinderen (6-12 jaar) tijdens de reisperiode.

Met betrekking tot Roma-kinderen uit de Midden- en Oost-Europese landen ontwikkelt het bemiddelingscentrum schoolondersteunende projecten binnen scholen en gezinnen die daarom verzoeken. Het project van het bemiddelingscentrum, dat wordt uitgevoerd in complementariteit met bestaande systemen (met name het FLA-DASPA-ondersteuningssysteem), richt zich op het versterken van het leren van de Franse taal en de "visuele en auditieve integratie" van Roma-kinderen.

Op het gebied van toegang tot onderwijs zal de organisatie ook blijven zorgen voor:

1. De tussenkomst van Roma-bemiddelaars om:
 - de relatie tussen Roma ouders-kinderen en de school te bevorderen;
 - de informatie die essentieel is voor een succesvolle opleiding te vertalen;
 - ouders bewust te maken van de wenselijkheid van onderwijs en leerplicht;
2. Ondersteuning en advies voor beter onderwijs van Roma-kinderen.

BRUSSEL

De dienst Roma en Woonwagenbewoners van Foyer vzw ondersteund door de Vlaamse Gemeenschapscommissie (zoals hierboven beschreven) zet in op de bevordering van de scholarisatiegraad van Roma-kinderen. Dit doen ze door te werken aan: outreaching, toeleiding, inschrijving, schoolbemiddeling, verhogen van ouderbetrokkenheid en ondersteuning van leerkrachten en leerlingen.

❖ **Actie 17: Steun verlenen voor culturele bemiddeling en de relaties tussen school en gezin, in overleg met de gezinnen van Roma-leerlingen**

In het kader van de projectoproepen rond onderwijs en met inachtneming van de specifieke toekenningsvoorwaarden, zal de projectoproep "Bestrijding van schooluitval", die gericht is op externe actoren en tot doel heeft acties te subsidiëren om tegemoet te komen aan de noden van leerlingen met grotere leermoeilijkheden, de thema's van culturele bemiddeling blijven omvatten.

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP

Verschillende decreten en projecten in de Duitstalige Gemeenschap zijn gericht op de integratie van immigranten of asielzoekers. Het aantal Roma is in de Duitstalige Gemeenschap waarschijnlijk niet erg groot en is, zoals hierboven uiteengezet, moeilijk met zekerheid te bepalen. De Duitstalige Gemeenschap ontwikkelt daarom geen specifieke acties voor Roma, maar besteedt bijzondere aandacht aan deze bevolkingsgroep en geeft hen de steun die ze nodig hebben.

Voorbeelden hiervan in het onderwijs:

- In 2017 heeft de Duitstalige Gemeenschap een nieuw decreet aangenomen. Deze tekst werd toegevoegd aan het decreet van 31 augustus 1998 betreffende:
 1. de opdrachten toevertrouwd aan de inrichtende machten;
 2. het schoolpersoneel;
 3. de algemene pedagogische en organisatorische bepalingen voor de gewone scholen.

Hoofdstuk VIII quinquies van het decreet van 31 augustus 1998 betreffende de opdrachten toevertrouwd aan de inrichtende machten en aan het schoolpersoneel en houdende algemene pedagogische en organisatorische bepalingen voor de gewone scholen (Dekret über den Auftrag an die Schulträger und das Schulpersonal sowie über die allgemeinen pädagogischen und organisatorischen Bestimmungen für die Regelschulen) is ook van toepassing op Roma. Het decreet van 26 juni 2017 betreffende de deelname van nieuwkomers aan het onderwijs (Dekret zur Beschulung von erstankommenden Schülern) geeft verschillende scholen van de Duitstalige Gemeenschap de mogelijkheid om schakelklassen te openen met als doel de talenkennis en de integratie van jonge nieuwkomers in de samenleving te verbeteren. Die mogelijkheid geldt zowel voor de lagere als de middelbare scholen. Het doel is om hen zo snel mogelijk actief bij het maatschappelijke leven te betrekken, door middel van intensief, op actie en interculturaliteit gericht taalonderwijs, zodat nieuwkomers hun school- en beroepstraject met succes kunnen afronden.

- Als aanvulling op dat decreet zijn taallessen en culturele integratielessen onder bepaalde voorwaarden mogelijk tijdens de schooluren. Bij die projecten worden ook de moeders van de kinderen betrokken.
- Het decreet van 11 mei 2009 voorziet in een individuele begeleiding en ondersteuning van elke leerling. Het maakt het ook mogelijk om de aanwezigheid van de leerling op te volgen en een aangepast en geïndividualiseerd antwoord te bieden op absentieproblemen.

- Het decreet van 11 december 2017 betreffende integratie en samenleven in diversiteit (Integration und das Zusammenleben in Vielfalt) voorziet in de uitvoering van beleidsmaatregelen en procedures voor de integratie van migranten en asielzoekers in de Duitstalige Gemeenschap. Bovendien voorziet het in deelname aan een integratietraject en steun van de organisatie Info-Integratie met het oog op hun integratie in de samenleving. Het beginsel van de integratie houdt in dat elke migrant met behoefte aan integratie in de zin van dit decreet en de uitvoeringsbepalingen ervan recht heeft op integratiemaatregelen en, onder bepaalde voorwaarden, verplicht is om die integratiemaatregelen te behartigen.

5. Toegang tot duurzame werkgelegenheid verbeteren

VLAANDEREN

❖ Actie 18 : Gebruik maken van ESF-oproep 457 Outreach & Activering

Voor het departement Werk wordt gemeld dat er binnen de ESF-oproep 457 Outreach & Activering verschillende projecten zijn die zich focussen op de Roma-doelgroep.

De doelstelling van de oproep is om outreachende & geïntegreerde acties op te zetten voor inactieve arbeidsreserves die mits bijkomende ondersteuning potentieel inzetbaar zouden kunnen gemaakt worden op de arbeidsmarkt en voor wie het bestaande aanbod geen (voldoende) duurzame oplossing biedt. Naast de projecten met een specifieke focus op Roma, bereiken de overige projecten uiteraard ook vaak deze doelgroep.

WALLONIË

❖ Actie 19 : De socio-economische integratie bevorderen van de woonwagenbewoners

Het 'Centre de Médiation des Gens du Voyage et des Roms en Wallonie', bevordert, meer bepaald via zijn verschillende acties rond opleiding en sociale bemiddeling, de socio-economische integratie van Roma en woonwagenbewoners. Het zal diensten blijven verlenen rond het zoeken naar werk.

De actie kadert in de erkenning van de vzw, die erin voorziet dat de instelling, onder andere, de taak heeft om sociale en socioprofessionele projecten van de woonwagenbewoners te promoten en de burgerparticipatie van de woonwagenbewoners en van hun verenigingen te bevorderen.

BRUSSEL

❖ Actie 20 : Focus op een geïntegreerde aanpak teneinde Roma te begeleiden tot de arbeidsmarkt en inzetten op empowerment en ontwikkelingskansen

De ondersteuning van de Roma-werking is opgenomen in het Meerjarenplan 2022-2025 van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Dat plan werd goedgekeurd door het College en de Raad van Vlaamse Gemeenschapscommissie. Het Meerjarenplan 2022-2025 is het omvattende, overkoepelende beleidsplan van heel de VGC. De acties m.b.t. Roma zijn opgenomen in het actieplan 4.2. *'We versterken het samenleven in superdiversiteit in Brussel'*, actie 4.2.4 *'We versterken de sociale mobiliteit door te investeren in de kansen van specifieke doelgroepen – onder meer Roma, LGBTQ+, nieuwkomers, vrouwen ... We ondersteunen initiatieven op maat van die doelgroepen.'* De Vlaamse Gemeenschapscommissie neemt op deze manier expliciet het versterken van Roma in Brussel op in zijn beleid.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie staat in Brussel in voor de financiering van de Roma-werking van Foyer vzw. Dit houdt zowel de ondersteuning van de projecten 'Roma-stewards' en 'Roma@work' in als de ondersteuning van de coördinatie van de Dienst Roma en Woonwagengedwongen.

❖ Actie 21 : Roma-stewards

Met het project Roma-stewards zet de Vlaamse Gemeenschapscommissie in op de sociale mobiliteit en maatschappelijke participatie van de Brusselse Roma. De Roma-stewards zijn eerstelijns werkers van Roemeense, Bulgaarse, Syrische en Roma-origine, werkzaam binnen de Roma-werking van Foyer vzw. De Roma-stewards worden als brugfiguren ingezet om de vertrouwensband tussen de families en reguliere instanties te versterken en de communicatie en samenwerking te verbeteren.

De Roma-werking focust prioritair op Roma-kinderen en -jongeren. Sinds 2015 wordt bijkomend gefocust op werkzoekende Roma. De Roma-stewards werken rond de drie meest bepalende contexten waarbinnen Roma-kinderen en -jongeren zich bevinden, namelijk:

- ouders/gezin/familie,
- school
- buurt.

Deze drie contexten worden op elkaar afgestemd. Via de inzet van Roma-stewards wil de VGC:

- Eerste focus: de maatschappelijke positie van Roma-kinderen en -jongeren versterken met het Nederlandstalig onderwijs als toegangspoort voor een gezinsgerichte benadering;
- Tweede focus: lokale en buurtgerichte netwerken uitbouwen en ondersteunen in buurten waar Roma wonen en leven. Dit met het oog op het sterker verankeren van expertise in tal van Nederlandstalige organisaties en gemeentelijke diensten die werken met Roma.

- Dankzij het ESF-project Roma@work gaat een derde focus uit naar opleiding en werk. In het kader van dit project leiden de Roma-stewards werkzoekende Roma toe naar begeleidingstrajecten richting opleiding en werk (outreaching). Verder werken zij aan randvoorwaarden om deze begeleidingstrajecten mogelijk te maken en ondersteunen zij de ESF-medewerkers waar nodig tijdens de oriëntering en begeleiding van Roma-cliënten (bv. omwille van taalproblemen, vertrouwen, ...).

Sinds september 2012 realiseert de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) het project “Romastewards” met middelen van de Vlaamse overheid binnen de oproep Buurtstewards. Vanaf september 2022 valt het budget vanuit Vlaanderen weg. De VGC zal dit project blijvend ondersteunen net als de coördinatie en omkadering van de Roma-werking zoals opgenomen in het Meerjarenplan 2022-2025 van de VGC. De middelen die in 2022 voor de Roma-werking vanuit de VGC worden voorzien en ingeschreven werden in het Meerjarenplan 2022-2025 bedragen 198.000 EUR.

❖ Actie 22 : ESF-project Roma@work

In januari 2020 ging een nieuwe projectperiode van het project ‘Roma@work’ van start. Dit ESF-Roma-project is mogelijk dankzij de steun van het Europees Sociaal Fonds (ESF) OP Vlaanderen, de Vlaamse overheid en VDAB Brussel.

Twee ESF-medewerkers begeleiden Roma die werk zoeken en oriënteren hen naar een kwalificerende opleiding en naar werk. Zij krijgen daarbij ondersteuning van de vier Roma-stewards. De Roma-stewards leiden werkzoekende Roma toe naar het project.

In de begeleidingstrajecten is er veel aandacht voor de randvoorwaarden die de zoektocht naar een gekwalificeerde opleiding of naar werk voor de Roma mogelijk maken.

Coördinatie en omkadering van de Dienst Roma en Woonwagengedwongen Foyer vzw

Binnen de door de VGC ondersteunde Roma-werking zijn er momenteel 6 medewerkers die eerstelijnsstaken opnemen: 4 Roma-stewards en 2 ESF-projectmedewerkers.

Een team van eerstelijnsmedewerkers heeft een goede coaching en omkadering nodig. De komende periode dient ook de beleidsmatige, inhoudelijke en zakelijke opvolging secuur te blijven gebeuren.

De VGC geeft een subsidie aan Foyer vzw voor de coördinatie en omkadering van de Roma-werking, dit is een voorwaarde voor een goede uitvoering van het project Roma-stewards en het ESF-project Roma@work.

Het project Roma@work wordt mogelijk gemaakt door middelen van ESF OP Vlaanderen. De huidige oproep loopt tot 31 december 2022 en wordt verlengd voor het jaar 2023. Voor het jaar 2022 wordt een subsidie van 161.033,68 EUR toegekend.

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP

Roma hebben dezelfde toegang tot arbeid als andere asielzoekers. Er zijn geen specifieke structuren voor Roma, aangezien er in de Duitstalige Gemeenschap de laatste jaren niet veel Roma waren.

Twee programma's ter bevordering van tewerkstelling zijn AktiF en AktiF-Plus.

- Dit is het tewerkstellingsprogramma van de Duitstalige Gemeenschap dat op 1 januari 2019 in werking is getreden om de tewerkstelling in de Duitstalige Gemeenschap te stimuleren. Het eerste doel is de werkloosheid in de Duitstalige Gemeenschap tegengaan en de tewerkstelling verhogen. Wanneer werkgevers achtergestelde personen in dienst nemen, krijgen ze financiële steun via AktiF- of AktiF Plus-subsidies. Die tewerkstellingssteun introduceert een belangrijke vereenvoudiging in de "jungle" van uiteenlopende achterhaalde tewerkstellingsmaatregelen. De subsidies zijn voor iedereen beschikbaar (asielzoekers, Roma en kansarmen in onze samenleving).
- Tewerkstellings- en opleidingsmaatregelen in het kader van de AktiF- en AktiF Plus-subsidies:
 - Tewerkstellingsmaatregel van het OCMW met toepassing van artikel 60 §7 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn;
 - Steun bij de toepassing van artikel 61 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, in verband met de "partnerschapsovereenkomsten" die op financiële steun kunnen rekenen en die aangegaan kunnen worden ten behoeve van begunstigden van een leefloon of daarmee gelijkgestelde sociale bijstand;
 - LSS-verminderingen voor mentors;
 - LSS-verminderingen voor kunstenaars;
 - LSS-verminderingen voor onthaalouders;
 - LSS-verminderingen voor huispersoneel;
 - Opleidingssteun in het kader van de "Individuele beroepsopleiding in ondernemingen (IBO)";
- Steun voor de stage als onderdeel van de indienstredingstage.

6. De gezondheid en de toegang tot gezondheidszorg en sociale dienstverlening verbeteren

FEDERAAL

❖ Actie 23 : Community Health Workers

Samen stellen de ziekenfondsen een 50-tal Community Health Workers (CHW) te werk. Het initiatief voor de CHW komt uit van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid en is ter bevordering van de toegankelijkheid van de gezondheidszorg in het kader van de COVID-19 crisis. Deze CHW hebben de

taak om mensen in maatschappelijk kwetsbare situaties de nodige begeleiding te geven en de weg te wijzen naar en in de Belgische gezondheidszorg. Ze zoeken mensen op en leggen contacten om hen te informeren over gezondheid en gezondheidszorg. Hun doelgroep zijn kwetsbare groepen, met name mensen in maatschappelijk kwetsbare situaties die door hun socio-economische status allerlei obstakels ervaren in hun toegang tot de eerstelijnsgezondheidszorg. Hier kunnen ook Roma onder vallen.

Deze Community Health Workers zullen in het bijzonder de taak hebben om:

- De toegang tot de gezondheidszorg te verbeteren, zeker tijdens deze crisis;
- Kwetsbare groepen te ondersteunen op het vlak van gezondheidszorg, zodat ze tijdens deze crisis niet nog meer achtergesteld geraken;
- De ongelijkheid en structurele toegankelijkheidsproblemen binnen de gezondheidszorg te signaleren, met extra aandacht voor COVID-gevolgen.

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP

Sinds 2012 kunnen erkende vluchtelingen en asielzoekers rekenen op psychologische en psychiatrische bijstand. Twee therapeuten van het centrum voor geestelijke gezondheidszorg van de Duitstalige Gemeenschap volgen vanaf 2012 een opleiding etnopsychologie. In de etnopsychologie wordt rekening gehouden met twee elementen: elk individu heeft een eigen psyche maar ook een eigen cultuur. Sinds het decreet van 11 december 2017, en zelfs al een jaar eerder, werd het integratietraject ingevoerd. Dat integratietraject omvat taalcursussen en een integratiecursus waarin onderwerpen als geestelijke gezondheid en gezondheidszorg worden toegelicht. Daarnaast is er de sociaaljuridische dienst van de organisatie Info-Integratie, een advies- en begeleidingsdienst ter beschikking van alle migranten.

Sinds 1 februari 2021 heeft de Duitstalige Gemeenschap een eigen sociale vertaaldienst (Traduko). Dit jaar geldt als proefjaar voor drie talen: Arabisch, Turks en Russisch. De keuze van die drie talen is gebaseerd op een onderzoek in verschillende organisaties. De doelgroep zijn alle sociale, gezondheids- of schoolinstellingen en overheidsinstanties in de Duitstalige Gemeenschap die werken met personen die niet voldoende Duits of Frans spreken, waardoor de instelling of instantie haar werk niet kan doen. De sociale vertaaldienst levert vertalingen per telefoon/videoconferentie, schriftelijk en ter plaatse. Dit initiatief maakt een betere toegang tot gezondheidszorg mogelijk.

7. Toegang tot huisvesting verbeteren

VLAANDEREN

Departement Welzijn en Wonen vermelden dat het beleid een integrale aanpak beoogt.

WALLONIË

❖ Actie 24 : Bevordering van de toegang tot essentiële diensten

Het Centrum zet in op verschillende taken in verband met huisvesting van Roma-gezinnen op het Waals grondgebied:

- Vergemakkelijken de toegang tot basisdiensten;
- Bieden ondersteuning in de administratieve procedures voor de regularisatie van hun verblijf;
- Zijn betrokken bij de zoektocht naar woningen tegen gereduceerde prijzen;
- Organiseren bemiddeling en onderhandeling met eigenaren en makelaars.

❖ **Actie 25 : Gemeenten ondersteunen bij de opvang van woonwagenbewoners**

Volgens het *Décret du 2 mai 2019 relatif à l'aide aux Gens du voyage* zal Wallonië de gemeenten ondersteunen die een opvangplaats organiseren via forfaitaire subsidies. Deze zijn bedoeld om de opvang- en bijstandsoopdrachten te organiseren voor reizigers die er verblijven en bedragen €30.000 per jaar.

Met deze subsidies kunnen de gemeenten een lokale referent inschakelen voor de opvang van woonwagenbewoners. De ervaringen in verschillende Waalse gemeenten hebben aangetoond dat het hebben van een lokale referent voor het beheer van tijdelijke verblijven van woonwagenbewoners aanzienlijk bijdraagt tot de kwaliteit van de ontvangst en het goede verloop van het verblijf van groepen die voor korte periodes worden ontvangen.

Benoemd binnen de administratie met een duidelijk mandaat van het Gemeentelijk College, maakt de referent een flexibeler beheer mogelijk en aangepast aan de realiteit en behoeften van het moment en elke groep.

Niet alleen beheert de referent de dimensie van de opvang (reserveringen van periodes van tijdelijk verblijf, informatie van de verwelkomde groepen en de bewoners, enz.), maar hij kan ook worden gemobiliseerd voor bijvoorbeeld de doorverwijzing van mensen naar de aangepaste diensten indien nodig, de link met de scholen, de organisatie van animaties en activiteiten voor de reizigers, ...

❖ **Actie 26 : Bevordering van de oprichting van tijdelijke verblijfplaatsen voor woonwagenbewoners**

Volgens het *Décret du 2 mai 2019 relatif à l'aide aux Gens du voyage* zal Wallonië zich blijven inspannen om het aantal opvangplaatsen voor tijdelijk verblijf van woonwagenbewoners te verhogen. Deze aangelegde gebieden zullen uitgerust worden met de nodige infrastructuur om een fatsoenlijk leven te leiden: waterdistributienetwerkapparatuur, elektrische distributieapparatuur, openbare verlichting, sanitaire voorzieningen, evacuatie en/of behandeling van afvalwater, vuilnisophaalapparatuur, brandapparatuur.

❖ **Actie 27 : Investeer in 'Housing First' en voorzie hierbij in een globale en geïntegreerde begeleiding van de huurder**

Verder wordt er een project *Housing First* gelanceerd. Het Bemiddelingscentrum ontwikkelt, afhankelijk van de mogelijkheden, een samenwerkingsverband voor de verhuur, tegen beperkte huur, van leegstaande woningen. Een eerste experiment met de Waalse Woningbouwmaatschappij wordt momenteel met succes uitgevoerd in Namen. Het project, met een centrale focus op huisvesting, maakt de inzet van sociale ondersteuning mogelijk, maar ook onderwijs en het zoeken naar werk.

De financiering van deze programma's komt van het decreet van de Waalse regering van 18 juli 2019 tot opnemng van bepalingen betreffende de bijstand aan reizigers in het Waals Reglement van Sociale Actie en Gezondheid.

BRUSSEL

❖ **Actie 28 : De laatste hand leggen aan de uitvoeringsbesluiten van de ordonnantie tot wijziging van de Brusselse Huisvestingscode met het oog op de erkenning van de habitat van woonwagenbewoners, conform de nieuwe stedenbouwkundige voorschriften.**

De woonwagenstandplaatsen wijken momenteel af van de klassieke verstedelijkingspatronen en het was niet eenvoudig om een stedenbouwkundige vergunning te verkrijgen.

Sinds 17 maart 2002 worden die stedenbouwkundige knelpunten geregeld door twee decreten:

- Het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 17 maart 2022 tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 november 2008 tot bepaling van de handelingen en werken die vrijgesteld zijn van een stedenbouwkundige vergunning, van het advies van de gemachtigde ambtenaar, van de gemeente, van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, van de overlegcommissie evenals van de speciale regelen van openbaarmaking of van de medewerking van een architect.
- Het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 17 maart 2022 met betrekking tot de stedenbouwkundige vergunningen van beperkte duur.

Rekening houdend met deze nieuwe regelgeving zullen de uitvoeringsbesluiten voor artikel 191 van de Huisvestingscode moeten worden voltooid om een aangepast regelgevend en administratief kader tot stand te brengen.

❖ **Actie 29: De culturele bemiddelaars van de Roma-gemeenschappen informeren over de toegang tot gezondheidszorg**

De GGC organiseerde op 13 juni 2018 een rondetafelgesprek dat specifiek inzoomde op de toegang tot eerstelijnszorg voor de Roma-bevolking, met vooral de opkomst van geïntegreerde en multidisciplinaire centra en diensten voor gezondheidszorg/sociale bijstand. De notulen werden doorgestuurd naar het Nationaal Platform voor Roma. Het werd opgeladen op de website van het Platform om het toegankelijk te maken voor alle stakeholders, ook de culturele bemiddelaars van de Roma-gemeenschappen. Het bevat heel wat praktische informatie over de toegang tot eerstelijnszorg en over professionals die hulp, zorg en begeleiding bieden.

Dokters van de Wereld opende twee centra voor gezondheidszorg en sociale diensten, die vooral toegankelijk zijn voor de meest achtergestelde groepen, waaronder de Roma. Die centra werden in de kijker gezet in het "Actieprogramma armoedebestrijding 2014-2019" dat op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de GGC wordt gecoördineerd.

❖ **Actie 30: Financiering van bemiddelaars en operatoren die werken rond de toegang tot huisvesting**

De GGC subsidieert heel wat verenigingen die ijveren voor de toegang tot huisvesting, meer bepaald via "Housing First"-projecten. Ze werken met achtergestelde groepen, waaronder Roma-gezinnen.

De GGC financiert een halftijdse interculturele Roma-bemiddelaar bij de vereniging Diogenes, die aan straathoekwerk doet.

❖ **Actie 31: Een lijst opstellen van tijdelijke verblijfplaatsen voor woonwagewoners**

Voor woonwagewoners die op doorreis zijn - wat leidt tot een seizoenspiek in het aantal aanvragen - moeten de tijdelijke standplaatsen worden opgelijst via Perspective.brussels en in samenwerking met Citydev voor het loket tijdelijke bezettingen.

Die standplaatsen moeten, in samenwerking met de plaatselijke besturen, ook beheerd en gecoördineerd worden.

❖ **Actie 32: Het verkrijgen van een referentieadres gemakkelijker maken**

Oplossingen bedenken waarmee woonwagewoners gemakkelijker een referentieadres kunnen bekomen om hun tijdelijke verblijf en toegang tot rechten mogelijk te maken.

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP

Vanaf 1 januari 2020 is de Duitstalige Gemeenschap verantwoordelijk voor:

- openbare en particuliere huisvesting;
- de verschillende premies en subsidies voor huisvesting en energie en het verstrekken van adviezen in verband daarmee.

Wettelijke grondslagen:

- Het decreet van 9 mei 1994 "Dekret über Notaufnahmewohnungen" werd in 2016 aangepast en is gedeeltelijk gebaseerd op de Waalse Huisvestingscode. Dit decreet is van toepassing op het volledige grondgebied van de Duitstalige Gemeenschap en vormt het kader voor de tenuitvoerlegging van noodopvangwoningen. In 2019 waren er 67 noodwoningen in de Duitstalige Gemeenschap, maar hun aantal blijft jaar na jaar stijgen. Elke gemeente kan een woning als noodopvangwoning laten erkennen, maar dit is niet verplicht.
- Het decreet van 28 oktober 1998 - Waals Wetboek van Duurzaam Wonen (Wallonisches Gesetzbuch über nachhaltiges Wohnen) werd in 2019 voor het laatst aangepast. De bedoeling van het decreet (Hoofdstuk II, Art. 2 §1) is dat de Duitstalige Gemeenschap en de andere overheden, elk binnen hun eigen bevoegdheidssfeer, het recht op degelijke huisvesting in de praktijk brengen als een plaats om te leven, als een plaats van emancipatie en ontwikkeling van individuen en gezinnen. De Duitstalige Gemeenschap en de overheden nemen ook de nodige maatregelen om een duurzame huisvesting te bevorderen, waarbij wordt gestreefd naar een gezonde woning die aan bepaalde minimale veiligheidscriteria voldoet, energiezuinig is en toegankelijk is voor iedereen. Haar acties zijn gericht op een betere verbondenheid en een beter sociaal evenwicht, door de renovatie van het woningpark te simuleren en het woningaanbod in de woonkernen te verbreden en uit te breiden.

Enkele voorbeelden van dergelijke huisvesting zijn:

- Noodopvangwoningen: die worden aangeboden in noodsituaties zoals dakloosheid, familiale problemen, verslavingsproblemen, huiselijk geweld of financiële problemen. Ze worden beheerd door de OCMW's en zijn slechts een tijdelijke oplossing. Over de duur van het verblijf in dergelijke woningen wordt per geval beslist, afhankelijk van de situatie van de betrokkene.
- Toegankelijke woningen: die worden ter beschikking gesteld door de sociale vastgoedkantoren (TriLandum) in het noorden en door "Wohnraum für Alle" (woonruimte voor iedereen) in het zuiden van de Duitstalige Gemeenschap. Die laatste verhuurt appartementen aan particulieren, wat voor beide partijen voordelen heeft. Personen met een laag inkomen (met een inkomensplafond) die geen appartement of huis bezitten of daarvan gebruik kunnen maken, hebben recht op zo'n appartement.
- Bouw van openbare woningen: nu nog Öffentlicher Wohnungsbau Ostbelgien - ÖWOB en Öffentlicher Wohnungsbau Eifel - ÖWBE genoemd. Deze twee instellingen zullen in de nabije toekomst fuseren. Ze bouwen of kopen appartementen en/of huizen, die ze vervolgens

verhuren. De rechthebbenden of begunstigten zijn personen met een totaal belastbaar inkomen van minder dan:

- Alleenstaande: minder dan € 45.100,00;
- Gezin met meerdere personen: minder dan € 54.100.

Voor beide categorieën wordt de limiet opgetrokken met € 2.700,00 per kind ten laste en de begunstigten mogen geen eigenaar of bewoner zijn van een ander appartement of huis.

- Verhuis- en huursubsidies: die worden toegekend wanneer iemand binnen de Duitstalige Gemeenschap verhuist van een ongeschikte woning naar een geschikte woning, bijvoorbeeld:
 - Bij een erkende "overbevolking";
 - Bij een erkende ongeschiktheid (bv. een erkende handicap van minstens 66%);
 - Wanneer de woning niet voldoet aan de minimale bewoonbaarheidscriteria;
 - Bij dakloosheid.
- Voor de verhuis- en huursubsidies geldt eveneens een inkomensplafond:
 - Voor een alleenstaande, niet meer dan € 14.500,00;
 - Voor meerdere personen, niet meer dan € 19.900,00. Daarbij komt nog € 2.700,00 per kind ten laste en € 2.700,00 per volwassene of kind met een handicap.

Daarnaast is er ook een verhuistoelage van € 400,00, die wordt verhoogd met € 80,00 per kind ten laste. De verhuistoelage kan ook worden toegekend wanneer de betrokkene naar een sociale woning verhuist; in dat geval wordt geen huursubsidie toegekend.

G. Coördinatie

1. Coördinatie van de nationale strategie voor de integratie van de Roma

De huidige nationale strategie is een actieplan waarin de uitdagingen voor en de doelstellingen van België voor de Integratie van de Roma vastgelegd worden en waarin elke overheid – de federale, de gewesten en de gemeenschappen – vrij maatregelen ontwikkelt naargelang haar bevoegdheden.

De ontwikkeling van de nationale strategie voor de integratie van Roma werd besproken tijdens een IKW en vervolgens goedgekeurd via een DGE-procedure.

Om hun respectievelijke politiek inzake integratie van de Roma te valoriseren, harmoniseren en coördineren zal de coördinatie tussen de verschillende entiteiten verdergezet worden in het kader van de uitvoering van deze strategie. Deze coördinatie zal gebeuren vanuit het Belgisch nationaal Roma contactpunt.

2. Belgisch nationaal Roma contactpunt

De Europese Commissie verzocht in hun Europees kader tot het aanwijzen van een nationaal contactpunt. Aanvankelijk vervulde een intergouvernementele werkgroep de rol van Belgisch nationaal Roma contactpunt. In 2015 werd de werking en de samenstelling van het Belgisch nationaal Roma contactpunt geëvalueerd, wat er toe leidde dat het contactpunt werd omgevormd tot een administratieve werkgroep waarin vertegenwoordigers van de federale overheid en de gewestelijke overheden zitten. Concreet zetelen vertegenwoordigers van de volgende administraties in het nationaal Roma contactpunt:

- POD Maatschappelijke Integratie, coördinatie van het contactpunt.
- Vlaamse overheid, Agentschap Binnenlands Bestuur, Afdeling Gelijke Kansen, Integratie en Inburgering
- Service Public de Wallonie - Direction interdépartementale de la Cohésion sociale (DiCS)
- Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad, Dienst Bijstand aan Personen
- Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft
- Vlaamse Gemeenschapscommissie

De coördinatie van het nationaal contactpunt wordt door de Minister bevoegd voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding verzorgd. Het technisch secretariaat van het Nationaal Contactpunt wordt verzekerd door de Programmatorische Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie.

Het nationaal Roma contactpunt is bevoegd voor de (sector overschrijdende) coördinatie van de ontwikkeling en de uitvoering van de nationale strategie voor de integratie van de Roma. Concreet staat het nationaal Roma contactpunt in voor:

- de opvolging en de jaarlijkse monitoring van de uitvoering van de nationale strategie voor de integratie van de Roma.²⁰
- het formuleren van aanbevelingen betreffende benodigde veranderingen aan en de bijsturing van de nationale strategie voor de integratie van de Roma. Deze voorstellen komen tot stand op basis van een breed stakeholderoverleg binnen het nationaal Roma platform.
- het verzekeren van de link tussen de nationale strategie voor de integratie van de Roma en het Europese kader.

3. Belgisch nationaal Roma Platform

Eind 2015 diende het Belgisch nationaal Roma contactpunt bij de Europese Commissie (Directie Justitie) een projectvoorstel in voor de oprichting van een Belgisch nationaal Roma platform. Het nationaal Roma platform werd met de steun van de Europese Commissie in mei 2016 opgestart. Dit platform heeft als doel om een participatief dialoogproces op te starten met alle stakeholders en Roma-gemeenschappen in België.

²⁰ Ter herinnering: België belooft om tweejaarlijks een verslag voor te leggen aan de Commissie over de vooruitgang die werd geboekt bij de uitvoering van de nationale strategie voor de integratie van de Roma

De Europese financiering loopt telkens voor een periode van twaalf maanden. Er werden reeds vier werkingsjaren gefinancierd (2016-2017, 2017-2018, 2018-2019, 2019-2021).

